

Eija Tikander

OPPIMISVAIKEUKSIEN TUNNISTAMINEN JA
KUNTOUTUSOHJAUS
NUORTEN TUETUSSA ASUMISESSA

Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun
koulutusohjelma
2012

OPPIMISVAIKEUKSIEN TUNNISTAMINEN JA KUNTOUTUSOHJAUS NUORTEN TUETUSSA ASUMISESSA

Tikander, Eija
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuntoutusohjauksen- ja suunnittelun koulutusohjelma
Marraskuu 2012
Ohjaaja: Koivuniemi, Merja
Sivumäärä: 36
Liitteitä: 5

Asiasanat: oppimisvaikeudet, tarkkaavaisuuden vaikeudet, tuettu asuminen, syrjäytyminen, kuntoutus.

Espoon kaupunki perusti syksyllä 2011 S-asunnot Oy:n kanssa tuetun asumisyksikön kymmenelle pitkään asunnottomana olleelle nuorelle Espoon Saunalahteen. Asuminen tapahtuu Asunto ensin -periaatteiden mukaan ja yhteisöhoitollisesti. Nuorilla on oma yhteisövalmentaja, valmentajan palvelut Espoon kaupunki on ostanut Kalliolan setlementiltä. Nuoret muuttivat asuntoihinsa joulukuussa 2011, asumisyhteisönsä he ovat nimenneet Itäviittayhteisöksi.

Projektini tarkoituksena oli tarkastella oppimisen ja tarkkaavaisuuden vaikeuksien näyttäytymistä pitkään asunnottomana olleiden nuorten keskuudessa. Projektini alkoi vuoden 2012 alussa ja päättyi marraskuussa. Tavoitteena oli, että oppimisen ja tarkkaavaisuuden vaikeuksien kartoitus ja kuntoutusohjaus olisi tulevaisuudessa pysyvä osa tämän asumisyksikön asumispolkua. Projektini tarkoitus oli mallintaa toimintatavat ja kartoittaa verkosto, joka tukisi tätä kuntoutumisen osa-aluetta.

Toteutin projektini yhteistyössä Itäviittayhteisön yhteisövalmentajan kanssa. Lisäksi tärkeänä yhteistyökumppanina on toiminut Kriminaalihuollon tukisäätiön oppimisvalmennuskoordinaattori. Yhteistyössä hänen kanssaan toteutimme nuorille tiedotustilaisuuden, joka käsitteli oppimisvaikeuksia. Samassa yhteydessä nuoret tekivät Oppiva-testin. Testillä voidaan suuntaa-antavasti arvioida oppimisen ja tarkkaavaisuuden vaikeuksia. Testiä täydennettiin haastattelulla. Testin ja haastattelun tuloksesta voitiin päätellä, että lähes kaikilla nuorilla oli jonkin asteinen oppimisvaikeus ja että lähes kaikki olivat kouluaikanaan olleet jonkinlaisessa erityisopetuksessa.

Projektin loppupuolella käynnistettiin Itäviittayhteisön nuorille suunnattu Konsti -elämänvalmennus ja hyvinvointi - kurssi, joka jatkuu keväälle 2013. Kurssille osallistuu kuusi nuorta, tapaamiskertoja on kymmenen. Kurssilla paneudutaan tarkkaavaisuuden häiriöiden problematiikkaan.

Projektin aikana verkostoyhteistyötä lisättiin, Itäviittayhteisön yhteistyö työttömien terveydenhoitajan kanssa vahvistui ja oppimisen ja tarkkaavuushäiriöiden problematiikasta tiedotettiin myös muille yhteistyötahoille.

IDENTIFICATION OF LEARNING DIFFICULTIES AND REHABILITATION COUNSELING IN SUPPORTED HOME FOR YOUNG PEOPLE

Tikander, Eija

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Rehabilitation Counselling and Planning

November 2012

Supervisor: Koivuniemi, Merja

Number of pages: 36

Appendices: 5

Key words: learning difficulties, attention disturbances, supported housing, social exclusion, rehabilitation

The City of Espoo has established with S-asunnot Oy a supported home unit for 10 long-term homeless young in Saunalahti in Espoo. The living is based on Housing first- principle and community care. The young has their own community coach, whose services Espoo City has bought from Kalliola -settlement. The young people moved in to their flats in December 2011 and they named their living community to Itäviittayhteisö.

The meaning of my project is to study how the difficulties of learning and attention disturbances show up among these homeless young people. My project started in the beginning of 2012 and ended in November 2012. The aim was that the surveying and rehabilitation guidance of learning and attention disturbances would be a permanent part of this community's living path. The purpose of my project was to make models of line of action and survey the network.

I carried out this project in cooperation with Itäviittayhteisö coach. Through this whole project has the coordinator of learning from Kriminaaliohuollon tukisäätiö been an important cooperator. We had together with her an information meeting about difficulties of learning. At the same occasion the young carried out the Oppiva-test which appraises the difficulties of learning and attention disturbances. The result of the test and interview showed that most of the tested had some grade of learning difficulties and also, that most of them had gone in some kind of special education.

Towards the end of the project was started the Konsti -life coaching and well care course for the young. The course has 6 participants and they have 10 meetings. In the course they will focus on the problems of disturbances of attention.

During the project network cooperation was increased and the cooperation between Itäviitta and the unemployed nurse strengthened. Also other partners of cooperation were informed of learning and attention disturbances.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	PROJEKTIN TARKOITUS JA TAVOITE	6
3	KOHDEYHTEISÖN KUVAUS	7
3.1	Tuettu asuminen	8
3.2	Asunto ensin	8
3.3	Sosiaalinen kuntoutus ja yhteisöllisyys	9
3.4	Itäviittayhteisön asumispolku.....	9
4	OPPIMISVAIKEUDET JA KUNTOUTUS	12
4.1	Temperamentti ja oppiminen.....	12
4.2	Oppimisvaikeudet.....	13
4.3	Lukivaikeus	14
4.4	Tarkkaavaisuuden häiriöt	14
4.5	Oppimisvaikeuksien kuntoutus	16
5	OPPIMISVAIKEUDET JA SYRJÄYTYMINEN	17
6	PROJEKTIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS.....	19
6.1	Valmistelu ja suunnitteluvaihe	19
6.2	Oppiva-testin ja haastattelun tekeminen.....	21
6.3	Verkostojen etsintää	23
6.4	Kuntoutuskurssin suunnittelu	24
7	PROJEKTIN TULOKSET	25
7.1	Oppiva-testin tulokset.....	25
7.2	Arjen hallinta kurssin tarkkaavaisuushäiriöistä kärsiville.....	28
7.3	Verkostoyhteistyön käynnistäminen	29
8	PROJEKTIN ARVIOINTI.....	30
9	POHDINTA.....	31
	LÄHTEET.....	34
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kiinnostuin oppimisvaikeuksista ja niiden liittymisestä syrjäytymiseen ja asunnottomuuteen ollessani mukana Espoossa Asunto ensin -hankkeessa työharjoittelujaksollani syksyllä 2011. Hankkeeseen kuului muun muassa tuetun asumisen yksikön perustaminen pitkäaikaisasunnottomille nuorille Espooseen. Loppuvuodesta 2011 Espoon Saunalahteen perustettiin tuettu asumisyksikkö kymmenelle pitkään asunnottomana olleelle nuorelle. Asunnot ovat yhtiössä, jonka on rakennuttanut yleishyödyllisiä asuntoja tuottava S-asunnot Oy. Asuminen toteutetaan yhteisöhoitollisesti ja Asunto ensin -periaatteiden mukaan, nuorilla myös on oma yhteisövalmentaja. Nuoret muuttivat omiin asuntoihinsa joulukuussa 2011.

Nuorten asumispolun aloittamisen tueksi käynnistettiin Ässä- Hihassa -ryhmä, joka suunnattiin kymmenelle Saunalahden tuettuun asuntoon muuttavalle nuorelle. Tavoitteena oli tutustuttaa nuoret jo ennen muuttoa toisiinsa ja auttaa heitä erilaisissa käytännön asioissa jotka liittyvät muuttoon. Työharjoittelujaksollani toimin yhtenä ryhmän ohjaajista. Minulle selvisi, että ryhmässä olevilla nuorilla ei ollut toisen asteen koulutusta, ja peruskoulun käyntikin oli tuottanut monelle hankaluuksia. Kukaan nuorista ei myöskään ollut töissä tai opiskelemassa. Aloin pohtia voisiko taustalta löytyä jonkinlaisia oppimisvaikeuksia tai tarkkaavaisuuden ongelmia. Voisivatko ne osaltaan selittää syrjäytymisen opiskeluista ja työelämästä ja näin ollen olleet vaikuttamassa myös pitkään asunnottomuuteen?

Tammikuussa 2012 keskustelin Saunalahden tukiasuntojen yhteisövalmentajan Benny Uhleniuksen kanssa. Hän kertoi kaivanneensa jotain keinoa, jolla selvittää miksi jotkut nuoret eivät sitoutuneet sovittuihin asioihin ja tapaamisiin. Lisäksi hän halusi selvittää mitä ja millaisia syitä tämän toiminnan takaa löytyi. Joillakin nuorilla taustalla oli varmasti vain motivaation puute, päihde- tai muu riippuvuusongelma. Hän oli miettinyt, voisiko taustalla olla myös jonkinlaisia hahmotushäiriöitä. Noin vuoden kestävästä asumisjakson tavoitteena on, että nuoret kuntoutuisivat niin, että he pystyisivät asumaan itsenäisesti ja tulevaisuudessa löytäisivät työ- tai opiskelupaikan. Siksi

olisi tärkeää erottaa milloin kyseessä on motivaation puute ja milloin todelliset rajoitukset toimintakyvyssä.

Sovimme yhteisövalmentajan kanssa, että teen aiheesta opinnäytetyöni. Tarkoitus on, että oppimisen ja tarkkaavaisuuden vaikeuksien kartoitus ja kuntoutusohjaus olisi tulevaisuudessa pysyvä osa tämän sosiaaliseen kuntoutumiseen tähtäävän asumisyksikön asumispolkua. Projektini tavoitteena oli mallintaa toimintatavat ja kartoittaa verkosto, joka tukisi tätä kuntoutumisen osa-aluetta. Oppimisvaikeudet ovat opinnäytetyöni otsikkona, mutta koska oppimisvaikeudet ja tarkkaavaisuushäiriöiden monet muodot esiintyvät usein päällekkäin ja lomittain, käytän tässä työssä oppimisvaikeutta ikään kuin yhteisenä nimittäjänä näille kaikille ongelmille. Paneudun työssäni myös ADHD- oireistoon, koska siihen liittyvät asiat ovat nousseet Itäviittayhteisössä esille.

2 PROJEKTIN TARKOITUS JA TAVOITE

Projekti on tavoitteellinen kestoaltaan rajallinen prosessi, se tähtää tiettyyn kertaluontoiseen tuotokseen, tai voi olla osa isompaa hanketta (Vilkkä & Airaksinen 2003, 48). Se on muusta toiminnasta erillään oleva ainutkertainen toiminto, jonka tavoitteena on saavuttaa tietty päämäärä (Karlsson & Marttala 2001, 11). Toiminnallisen opinnäytetyön toimintasuunnitelmaa vastaa projektissa projektisuunnitelma, jossa selvitetään projektin tausta ja lähtötilanne. Suunnitelmassa selostetaan projektin tavoite, tarkoitus ja rajaukset. Projektissa tulee aina määritellä myös projektin kohderyhmä, eli mahdolliset käyttäjät ja sidosryhmät. Projektin loppuraportti vastaa toiminnallisen opinnäytetyön raporttia. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 49.)

Tämän projektin kohderyhmänä oli Espoon Saunalahden tuetun asumisen Itäviittayhteisö. Projekti toteutettiin yhteistyössä Itäviittayhteisön yhteisövalmentajan kanssa. Merkittävänä yhteistyökumppanina projektissa on lisäksi toiminut Kriminaalihuollon tukisäätiön oppimisvalmennuskoordinaattori Mirva Gullman. Varsinaisena resurssina projektissa edellisten lisäksi olen ollut minä itse. Kustannukset ovat muodostuneet lähinnä kopiointi- ja matkakustannuksista, arviolta noin 100 euroa yhteensä. Kulut

olen maksanut itse. Luvan opinnäytetyön tekemiseen olen saanut Espoon kaupungilta kesällä 2012. (liite 1)

Projektin tarkoitus oli kehittää tuettuun asumiseen ”toimenpide” kokonaisuus, jolla pyritään tunnistamaan asukkaiden mahdolliset oppimisvaikeudet ja osoittamaan heille sopivat tukipalvelut tai kuntoutumispolut. Tiedottamisen, testauksen ja kuntoutukseen ohjauksen avulla pyritään katkaisemaan itseään toteuttava negatiivinen kierre. Kierre on voinut syntyä jos oppiminen on ollut hankalaa ja epäonnistumiset ovat huonontaneet itsetuntoa, tällöin oppimisvaikeudet ovat voineet peittyä myös erilaisien käytösongelmien alle.

Tarkoitus oli myös lisätä ja helpottaa eri toimijoiden yhteistyötä:

- kertomalla Itäviittayhteisöstä ja sen toimintaperiaatteista
- tiedottamalla oppimis- ja tarkkaavaisuushäiriöistä yhteistyötahoille

Tavoite oli lisätä nuorten pystyvyyden ja hallinnan tunnetta omassa elämässään sekä lisätä nuorten mahdollisuuksia päästä opiskelemaan, oppisopimuskoulutukseen, kuntouttavaan työtoimintaan tai avoimille työmarkkinoille.

3 KOHDEYHTEISÖN KUVAUS

Projektini kohde oli Espoon Saunalahdessa sijaitseva tukiasumisen yhteisö, jonka nuoret ovat nimenneet Itäviittayhteisöksi. Tukiasumisen kohderyhmänä ovat 18–29-vuotiaat pitkään asunnottomana olleet nuoret. Tuetun asumisen asiakkaat tarvitsevat sosiaalisten ja terveydellisten syiden vuoksi tukea, apua ja ohjausta niin asunnon järjestämisessä kuin elämänhallinnan vahvistamisessakin. Nuorten asunnottomuuden taustalla ovat riittämättömät arkielämän taidot ja useimmilla myös hallitsematon päihteidenkäyttö tai jokin muu riippuvuus. Useiden nuorten lapsuudenkodeissakin on ollut ongelmallista päihteiden käyttöä ja muita elämänhallinnan ongelmia. Kullakin nuorella on oma asunto, ja lisäksi talossa on yhteisötila. Yhteisötila toimii nuorten yhteisenä olohuoneena sekä arkipäivisin yhteisövalmentajan työtilana. Yhteisöval-

mentajan palvelut Espoon kaupunki on ostanut Kalliolan Setlementiltä. Tukiasuminen toteutetaan Asunto ensin -periaatteiden mukaan. Samassa taloyhtiössä asuu muitakin nuoria, kaikilla heillä on yhteinen S-asuntojen palkkaama sosiaalinen isännöitsijä.

Projektini kohderyhmänä olevat nuoret voidaan katsoa jollain tavalla yhteiskunnasta syrjäytyneiksi. He olivat olleet pitkään asunnottomia, lähes kaikilla heillä on päihde-tausta, vain yksi nuorista oli töissä ja yksi nuorista opiskeli ennen tukiasuntoon pääsemistään. Heitä arvioineet ammattilaiset ovat olleet sitä mieltä että he tarvitsevat asumiseen ja arjen hallintaan erityistä tukea. Nuoret ovat myös itse kokeneet tarvitsevansa asumiseen erityistä tukea.

3.1 Tuettu asuminen

Tuetulla asumisella tarkoitetaan palvelua, jossa asukkaat saavat tukea ja ohjausta elämänhallintaan ja asioiden hoitamiseen. Tuetun asumisen tavoitteena on asukkaan toimintakyvyn vahvistuminen ja kuntoutuminen kohti itsenäisempää asumista. Pitkäaikaisasunnottomille suunnitellut 10 tukiasuntoa on osoitettu alle 30-vuotiaille nuorille, joiden asunnottomuus on pitkittynyt sosiaalisten ja terveydellisten syiden vuoksi, eivätkä tavanomaiset asumisratkaisut riitä. (Espoon kaupunki sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirja 8.3.2011.) Asukkaiden esivalinnan suorittaa Espoon kaupungin aikuisten sosiaalipalvelut. Lopullinen asukasvalinta tehdään yhteistyössä Kalliolan Setlementin ja S-asunnot Oy:n kanssa. Asiakasohjaus tehdään yhteistyössä kaupungin kanssa niin, että paikat ovat koko ajan täynnä. Asuntoa ja tukiasumispalvelua tarvitsevat nuoret ohjataan odottamaan vapautuvaa asuntoa. (Uhlenius, julkaisematon materiaali 15.3.2012.)

3.2 Asunto ensin

Saunalahden tukiasumispalvelun lähtökohtana on Asunto ensin -periaatteen mukainen toiminta. Kyseisessä periaatteessa asunto on lähtökohta ja perusedellytys pitkään asunnottomana eläneen nuoren sosiaalisen kuntoutumisprosessin käynnistämiseksi ja sen onnistumiselle. Päämäärän sijasta asunto on vasta ensimmäinen perusedellytys ja

lähtökohta sosiaalisen kuntoutumisen käynnistymiselle ja onnistumiselle. Mallissa turvataan asuminen tarvittaessa tukipalveluin ja sosiaaliseen kuntoutumiseen tarvittavat prosessit käynnistetään asumisen vakiinnuttua. (Asunto ensin www-sivut 2012.) Esimerkiksi ehdotonta päihteettömyyttä ei vaadita, eikä päihteiden käyttö automaattisesti aiheuta irtisanomista, mutta päihteettömyyteen pyritään ja nuoret ovat sitoutuneet tarvittaessa lähtemään päihdekuntoutukseen.

3.3 Sosiaalinen kuntoutus ja yhteisöllisyys

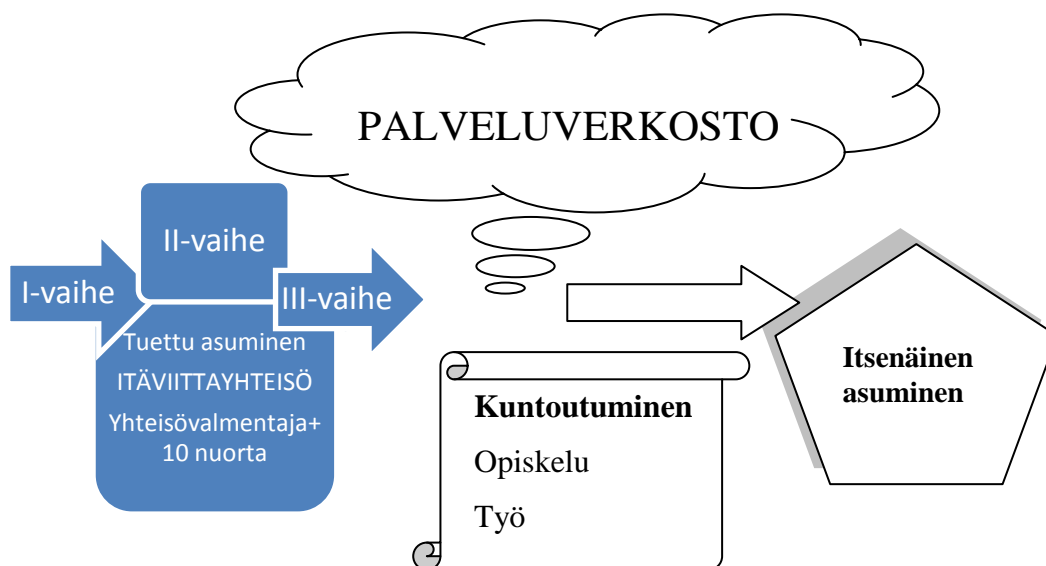
Yhteisöllisyys on osa sosiaalista kuntoutusta. Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on muun muassa pyrkiä palauttamaan ja edistämään kuntoutujan kykyä selviytyä välttämättömistä arkipäivän toiminnoista, vuorovaikutussuhteista, sekä omaan toimintaympäristöön kuuluvista rooleista. Tavoitteisiin pääsemiseksi tuetaan taloudellista turvallisuutta, helpotetaan asumista ja liikkumista sekä luodaan sosiaalisten verkostojen lisääntymisen ja sosiaalisten osallistumisien mahdollisuuksia. Mainituilla toimenpiteillä tarjotaan kuntoutujalle mahdollisuuksia muuttaa entisiä toimintatapojaan ja toimia uudella tavalla uudessa ympäristössä. Tavoitteena on päästä irti toimintatavoista, jotka ovat voineet olla jopa vahingollisia. (Kuntoutusportin www-sivut 2012.)

Itäviittayhteisön asumisessa toteutetaan yhteisöllisyyden periaatteita. Asumisen tukipalvelun eli nuorten tukena toimivan yhteisövalmentajan palvelut Espoon kaupunki on tilannut Kalliolan Settlementiltä. Kalliolan Settlementin perusarvoja ovat elämänhallinnan edistäminen, ihmisten välisen vuorovaikutuksen tukeminen sekä yhteisöllisyyden toteuttaminen. Näistä lähtökohdista käsin työskentelee myös Itäviittayhteisön yhteisövalmentaja. Yhteisövalmentaja on nuorten tavattavissa arkipäivisin. (Uhlenius, julkaisematon materiaali 15.3.2012.)

3.4 Itäviittayhteisön asumispolku

Asumisjakso kestää noin vuoden, mutta jos nuori ei ole vielä tässä vaiheessa valmis muuttamaan itsenäiseen asumiseen, voidaan asumista erillisellä sopimuksella jatkaa. Asuminen jakautuu kolmeen osaan: sisään muutto, varsinainen asuminen ja irrottai-

tuminen sekä yhteisön ulkopuolelle muutto. Kussakin vaiheessa on omat sisältönsä. (Kuvio 1.) Ennen vuokrasopimuksen kirjoittamista nuoret tutustuvat asumisen sisältöön ja yhteisöllisyyden periaatteisiin, allekirjoittaessaan he hyväksyvät kyseiset sisällöt ja periaatteet.

Kuvio 1. Tuettu asuminen

Kaikille nuorille laaditaan palvelusuunnitelmat ensimmäisen kuukauden sisällä tukiasumisen alkamisesta. Se tehdään yhteistyössä aikuisten sosiaalipalveluiden, palveluntuottajan ja asukkaan kanssa. Suunnitelmassa määritellään asukkaan tarvitsema tuki ja hänelle annettavan palvelun tavoitteet sekä asukkaan tilanteen seuranta. Suunnitelmaa tarkistetaan vähintään kolme kertaa vuodessa, tarvittaessa useammin. (Uhlenius, julkaisematon materiaali 15.3.2012.)

Tavoitteena on intensiivisellä tuella vahvistaa nuoren toimintakykyä palvelusuunnitelman mukaisesti, aktivoida nuoren tukiverkostoa ja lisätä verkostotyötä. Yhteisövalmentaja toimii tiiviissä yhteistyössä aikuissosiaalityön, oppilaitosten, vapaaehtoistyön, kuntouttavien työllisyyspalvelujen ja päihdepalvelujen kanssa. Kerran viikossa on yhteisökokous, johon kaikki yhteisön jäsenet osallistuvat. Yksilötapaamiset ovat yhteistyöntekijän työhuoneessa vähintään kerran kahdessa viikossa, ja yksilöllisesti tarvittaessa päivittäin. Kotikäyntejä tehdään säännöllisesti ja tarvittaessa sekä seurataan keitä nuorten asunnoissa liikkuu. (Uhlenius, julkaisematon materiaali 15.3.2012.) Asumispolun eri vaiheita yhteisövalmentaja nimittää ruuduiksi.

Ruutu I

Ensimmäinen ruutu koostuu kahdesta osasta. Vaiheen ensimmäinen kolme kuukautta toimii arviointi- ja kiinnittymisaikana. Vuokrasopimus uusitaan, jos asuminen on sujunut aloitusjaksolla hyvin. Toinen vuokrasopimus kirjoitetaan kahdeksi kuukaudeksi ja tämä aika toimii niin sanottuna ”hienosäätoaikana”. Ruutu ykkönen kestää yhteensä viisi kuukautta ja tavoitteena on että nuori oppii elämään kodissaan ja käyttäytymään sosiaalisesti. Nuori osallistuu yksilötapaamisiin sekä yhteisökokouksiin, ja ymmärtää, mitä yhteisölliseen toimintaan tarvitaan. Lisäksi kukin nuori saa vuorolleen myös vastuutehtäviä. Nuori oppii pitämään huolta kodistaan ja taloudestaan. Koska huumeiden käyttö on suomessa rikos, sitä ei sallita, ja tarvittaessa nuori lähetetään huumeseulaan. Nuoria ohjataan tarvittaessa myös terveyden ja sairaanhoidon piiriin. Ihmissuhdeverkosto nuoren ympärillä pyritään saamaan hänen kuntoutumistaan tukevaksi. Nuoret ovat mukana luomassa seuraamuskäytäntöjä, joita voivat olla esimerkiksi huomautus, työnohjaus, ojennus ja mahdolliset muut toimenpiteet. Äärimmäinen toimenpide on vuokrasopimuksen irtisanominen tai uusimatta jättäminen. (Uhlenius, julkaisematon materiaali 15.3.2012.)

Ruutu II

Toisen ruudun aikana nuoriin voidaan luottaa enemmän. Perusasioiden pitäisi olla tällöin kunnossa, ja nuoren kanssa aletaan suunnitella esimerkiksi opiskelu- tai työpaikan hankkimista. (Uhlenius, julkaisematon materiaali 15.3.2012.)

Ruutu III

Viimeinen ruutu on irrottautumisvaihe, tässä vaiheessa nuori on asunut yhteisössä noin kymmenen kuukautta. Vaihe kestää noin kaksi kuukautta. Tässä vaiheessa arvioidaan nuoren kykyä muuttaa asumaan itsenäisesti. Nuoren tarvitsema verkosto miettii myös mitä tukipalveluja nuori tarvitsee itsenäiseen asumiseensa. Koska nuorilla voi olla taustalla hylkäämisen kokemuksia, tulee irrottautumisvaihe suorittaa niin, että luodaan uusia kokemuksia ja toimintamalleja terveestä itsenäistymisestä. (Uhlenius, julkaisematon materiaali 15.3.2012.)

4 OPPIMISVAIKEUDET JA KUNTOUTUS

Oppimiseen vaikuttavat monet tekijät, kuten aikaisemmat kielteiset tai myönteiset kokemukset, kunkin ihmisen oppimistyyli, ihmisen vireystila, oppimisympäristö, henkilökemiat ja useat muut seikat. Tavallaan kaikki ovat erilaisia oppijoita, mutta kun jokin asia selkeästi hankaloittaa oppimista, silloin puhutaan oppimisen vaikeuksista. Usein ihmiset, joilla on oppimisvaikeuksia asennoituvat oppimiseen kielteisesti, koska oppiminen ei ole ollut heille palkitsevaa. (Haapasalo 2009, 7.)

Ihmisillä on erilaisia persoonallisia tapoja vastaanottaa ja käsitellä tietoa erilaisissa tilanteissa, näitä eri tyyliä kutsutaan oppimistyyleiksi. Ihminen oppii, näkemällä, kuulemalla tai tekemällä, kokonaisvaltaisesti tai yksityiskohdittain. Eri oppimistyyliä eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan ihmisellä voi olla useita vahvoja alueita, tai sitten vallalla on yksi vahvasti hallitseva oppimistyyli. Parhaiten ihminen oppii jos voi hankkia tietoa vahvimmalla oppimistyyllillään. Oppimista helpottaa myös se, että ihminen tuntee oman oppimistyyliinsä. Oppimistyylin lisäksi oppimiseen vaikuttavat myös ympäristö, ihmisen sosiaalisuus, yleinen asenne ja asenne opittavaa asiaa kohtaan sekä fyysiset tarpeet. (Haapasalo 2009, 11.)

4.1 Temperamentti ja oppiminen

Synnyynnäinen temperamentti vaikuttaa myös oppimiseen. Jotkut temperamenttipiirteet lisäävät koulumenestystä, jotkut ovat oppimisen ja koulunkäynnin kannalta neutraaleja, mutta on myös temperamenttipiirteitä, jotka voivat tehdä oppijasta suurella todennäköisyydellä alisuoriutujan. Temperamentilla tarkoitetaan ihmisen yksilöllistä tapaa reagoida ja tapaa toimia. Puhekielessä temperamentilla tarkoitetaan usein voimakasta luonnetta ja värikästä tapaa toimia. Temperamenttia ovat kuitenkin myös hitaus, rauhallisuus ja värittömyys. Yksilölliset taipumukset ilmaantuvat varhain, ja ovat suhteellisen pysyviä. Temperamentti viittaa tyyliin, jolla ihminen toimii, mutta se ei kerro ihmisen motiivista, tai siitä miten hyvin tai huonosti ihminen toimii. (Keltikangas-Järvinen 2010, 11–29.) Temperamentti on yhteydessä oppimistyyliin ja siihen miten ihminen ylipäättään suhtautuu oppimiseen. Kun temperamentti ilmenee riittävän voimakkaana, se voi olla lähellä tarkkaavaisuushäiriötä, eli ADHD-

syndroomaa. Voimakas temperamentti voikin olla merkittävä oppimisen este. Raja voimakkaan temperamentin ja ADHD:n välillä voi olla kuin veteen piirretty viiva. (Keltikangas-Järvinen 2010, 171.)

4.2 Oppimisvaikeudet

Oppimisvaikeudet liitetään usein lapsuuteen ja koulunkäyntiin, vaikeudet eivät kuitenkaan häviä iän myötä, vaan ne ilmenevät myös aikuisena (Gullman, Sunimeno & Poutala 2011, 2). Oppimisvaikeudet voivat olla taustatekijöinä monenlaisissa työssä ja opinnoissa selviytymisen vaikeuksissa. Ne voivat liittyä itsetunnon ja mielenterveyden ongelmiin, työuupumukseen, masennukseen, päihteiden väärinkäyttöön, tai rikollisuuteen. Tunnistamattomina niihin voi liittyä häpeän ja epäonnistumisen kokemuksia, ja ne voivat olla riski psyykkiselle hyvinvoinnille ja koulutuksesta syrjäytymiselle. (Reiterä - Paajanen & Haapasalo 2010, 8.)

Oppimisvaikeuksia esiintyy 20–25 prosentilla suomalaisista. Tähän määrään lasketaan mukaan kaikenlaiset oppimisen vaikeudet, myös lievät ongelmat (Haapasalo 2009, 5). Varsinaisia oppimisen erityisvaikeuksia ja lukivaikeutta arvellaan olevan noin 5-10 prosentilla väestöstä, tällöin lukemisen- ja kirjoittamisenvaikeuden diagnoosin kriteerit ovat edellistä tiukemmat. Oppimisvaikeudet ja erityisesti aikuisten oppimisvaikeudet ovat edelleen huonosti tunnistettuja. (Korkeamäki, Reuter & Haapasalo 2010, 12.) Osaltaan tämä johtuu varmaan juuri siitä, että etenkin lievempien vaikeuksien tunnistaminen jää usein tekemättä.

Oppimisvaikeus on laaja yläkäsite, se sisältää erilaisista syistä johtuvat oppimisen vaikeudet. Syitä voivat olla aivovaurio, kehitysvammaisuus, mielenterveydenongelmat, uupuminen, keskittymisvaikeudet, alhainen koulutus, tai puutteellinen kielitaito. **Oppimisen erityisvaikeudet** viittaavat puolestaan synnynnäisiin eli kehityksellisiin erityisvaikeuksiin. Tällaisia vaikeuksia ovat esimerkiksi lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus eli dysleksia, matemaattinen vaikeus sekä hahmottamisen ja motorisen koordinaation vaikeus. (Haapasalo 2009, 4 - 5.) Jos suoriutuminen on monella osalla alueella heikkoa, puhutaan laaja-alaisista oppimisvaikeuksista (Opi oppimaan www-sivut 2012).

Oppimisen vaikeudet eivät tarkoita sitä, että henkilö ei voisi oppia tai että hän oppisi huonommin, näillä ihmisillä oppiminen tapahtuu vain eri tavalla ja eri tahtiin kuin muilla. Kysymys ei ole myöskään älyllisestä vajavuudesta tai ”tyhmyydestä”, vaan poikkeavasta tavasta oppia. Oppimisvaikeuksia omaava oppii samat asiat kuin muutkin, kunhan asiat opetetaan hänelle sopivalla tavalla. (Haapasalo 2009, 21.) Oppimiseen liittyvät vaikeudet esiintyvät usein päällekkäisinä, jos henkilöllä on lukemisen vaikeutta, siihen voi liittyä myös tarkkaavaisuuden vaikeuksia (Ala-Kauhaluoma ym. 2008, 4).

4.3 Lukivaikeus

Lukivaikeus eli lukemisen erityisvaikeus tarkoittaa sitä, että lukutaidon kehittämisessä on merkittäviä puutteita. Usein häiriöön liittyy ongelmia myös kirjoittamisessa. Lukivaikeuden keskeinen piirre on se että henkilöllä on vaikeutta hahmottaa ja prosessoida äänneisiin liittyvää tietoa. Se voi aiheuttaa myös luetun ymmärtämisen vaikeutta. Monilla aikuisilla, joilla on oppimisvaikeus, suurimmat vaikeudet esiintyvät lukemisen nopeudessa ja asioiden kirjallisessa ilmaisussa. Työmuistin ja kielellisen muistin rajallisuus ilmenee usein oppimisvaikeuksien seuralaisena ja vaikuttaa merkittävästi esimerkiksi vieraiden kielten opiskeluun. (Korkeamäki, Reuter & Haapasalo 2010, 13 - 14.)

4.4 Tarkkaavaisuuden häiriöt

Tarkkaavaisuuden häiriöt voivat olla eriasteisia, ja niihin liittyy usein erilaisia oppimisvaikeuksia. Oppimisvaikeuksien yhteydessä esiintyy usein tarkkaavaisuuden häiriötä lievempää tarkkaavuusongelmaa. Ongelmia voi esiintyä toiminnan ohjauksen ja säätelyn eri osa-alueilla. Ongelmia voi olla tarkkaavaisuuden kohdentamisessa ja ylläpitämisessä sekä esimerkiksi vireystilan säätelyssä ja toiminnan suunnittelussa ja tavoitteellisuudessa. Tarkkaavaisuushäiriö voi olla perinnöllistä tai liittyä raskauden tai synnytyksen aikaisiin ongelmiin. Jos tarkkaavaisuudessa on hyvin suuria vaikeuksia, voidaan puhua aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriöstä. (Opi oppimaan www-sivut 2012.)

”ADHD on aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriö, josta käytetään myös nimitystä tarkkaavuus- ja yliaktiivisuushäiriö. ADHD tulee englanninkielisistä sanoista Attention Deficit Hyperactivity Disorder. Kyseessä on neuropsykiatrinen häiriö, jonka ydinoireet ovat tarkkaamattomuus, yliaktiivisuus ja impulsiivisuus. Nämä ydinoireet voivat näkyä ja painottua eri tavoin ja niistä on haittaa useammalla elämän osa-alueella”. (ADHD- liitto www-sivut.) Aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriö ADHD on aina kehityksellinen häiriö, jonka ”juuret” ovat jo lapsuudessa. Voi kuitenkin olla, että ihminen vasta aikuisena ohjautuu tarkempiin tutkimuksiin, koska aikuisuudessa oirekuva voi haitata enemmän elämää, kuin lapsena (ADHD- liiton www-sivut 2012).

Tarkkaavaisuushäiriö itsessään aiheuttaa yleensä oppimisen ongelmia, mutta lisäksi siihen liittyy usein myös erityisiä oppimisvaikeuksia (Nukari 2010, 1). Kuten kohdassa 4.1.1. todettiin, voimakas temperamentti ja ADHD-syndrooma voivat olla todella lähellä toisiaan, ja joskus niitä on mahdoton erottaa toisistaan, ja tämän vuoksi tapahtuu myös virhearviointeja suuntaan ja toiseen. ADHD:een liittyvä ylivilkkaus vähenee yleensä viimeistään varhaisaikuisuudessa, tällöin puhutaan ADD:sta eli ADHD:sta ilman ylivilkkautta. Tällaisen henkilön toimintaa luonnehtii hitaus ja aikaansaamattomuus. Oireet saatetaan sekoittaa mielenterveydenhäiriöihin ja masennukseen. (Dulf & Koivunen 2012, 46–47.) En paneudu ADD oireistoon tässä työssä tämän laajemmin. Mutta on hyvä pitää mielessä myös tämä häiriö, kun pohditaan syitä esimerkiksi opintojen keskeytymiseen, tai nuoren ”saamattomuuteen”.

Oppimisvaikeudet voivat johtua monesta syystä, yleisin syy on perimä. Uusi tutkimus näyttää tukevan sitä, että lukivaikeus olisi perinnöllistä, ilmiön taustalta on löydetty ainakin neljä geenivirhettä. Eri maissa tehtyjen tutkimusten mukaan lukivaikeus näyttäisi periytyvän 30–70 prosentissa tapauksista, ja lukivaikeus ilmeneekin usein suvuittain. Suomalaistutkimuksia johtaneen professori Heikki Lyytisen mukaan joka toisella vakavasti lukihäiriöisellä suomalaisella on samasta ongelmasta kärsivä lähisukulainen. (Celian www-sivut 2012.) Perinnölliset tekijät selittävät myös 60–90 prosenttisesti lapsuus- ja nuoruusiän ADHD-alttiudesta. Aikuisiässä perinnöllisten tekijöiden selitysosuus voi pienentyä ja elinympäristön osuus oireiden laatuun ja niiden näyttäytymiseen elämässä korostuu. (Dulfa & Koivunen 2012, 37.)

4.5 Oppimisvaikeuksien kuntoutus

Oppimisvaikeuksien diagnostisoinnista ja sen saamisen merkityksestä on keskusteltu paljon, sitä pidetään leimaavana, ja perustellaan asiaa sillä, että diagnoosi ei poista ongelmaa. Toisaalta diagnoosin puute vaikeuttaa tuen saamista. (Haapasalo 2009, 5.) Tavallisin oppimisvaikeuksien kuntoutusmuoto on peruskoulun osa-aikainen erityisopetus. Oppimisvaikeus ei yleensä yksinään oikeuta nuoria ja aikuisia saamaan esimerkiksi Kelan kuntoutusta. (Korkeamäki 2011, 6.) Tarkkaavaisuushäiriö-diagnoosin saaminen aikuisena voi olla vaikeaa, mutta yleensä se on kuitenkin edellytys esimerkiksi Kelan kursseille pääsyyn. Diagnoosin saamiseen voidaan tarvita todisteita lapsuudessa olleista oireista. Neuropsykiatrissa häiriötä epäiltäessä, ovat kaikki asiakirjat tärkeitä, silloin esimerkiksi ensimmäisien luokkien sanalliset koulutodistukset voivat olla ensiarvoisen tärkeitä. (Rintahaka 2007, 219.)

Oppimisvaikeuksiin liittyviin kuntoutustutkimuksiin voidaan hakeutua monia reittejä pitkin, esimerkiksi työterveyshuollon, terveydenhuollon, työvoimatoimiston sosiaalikeskusten tai Kelan kautta (Ala-Kauhaluoma, Laurila & Haapasalo 2008, 6). Ongelmallista on, että nuoret ja aikuiset eivät saa oppimisvaikeuksiinsa tarpeellisia tutkimus- ja kuntoutuspalveluja. Suomessa on kohtalaisen hyvin toimiva terveydenhuollon järjestelmä, jossa on periaatteessa myös väylät lukipalveluille, mutta käytännössä se ei toimi läheskään tyydyttävästi. Syitä ovat työntekijöiden asiantuntemuksen ja koulutuksen puute ja myös se, että lukivaikeutta ei ole perinteisesti pidetty lääketieteellisenä ongelmana. (Ala-Kauhaluoma, Laurila & Haapasalo 2008, 5.)

Kun projektini kohteena olevaa tuetun asumisen yksikköä suunniteltiin, keskiössä oli pitkään asunnottomana olleiden nuorten asuttaminen. Siinä Itäviittayhteisö onkin onnistunut hienosti, myös Asunto ensin -periaatetta on pystytty toteuttamaan hyvin tässä asumismuodossa. Oppimisvaikeuksien ja tarkkaavaisuuden ongelmien kuntoutuspalvelut eivät kuuluneet nuorille suunniteltuun palveluverkostoon, mutta ensimmäinen asumisvuosi on näyttänyt, että tällaisen kuntoutusmuodon sisällyttämiselle nuorten asumispolkuun on selkeä tarve.

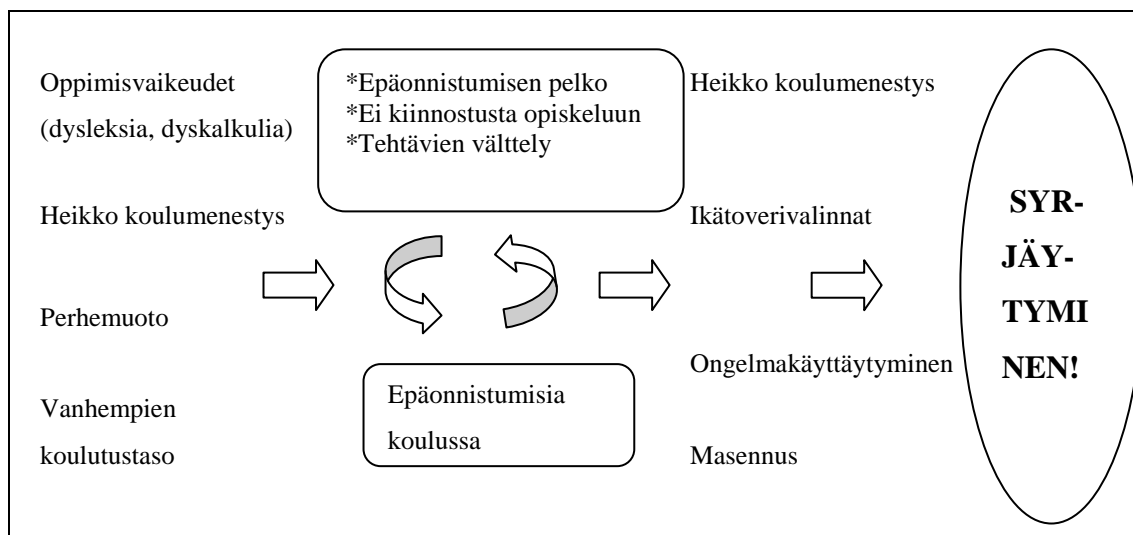
5 OPPIMISVAIKEUDET JA SYRJÄYTYMINEN

Suomen lainsäädäntö kieltää ihmisen syrjinnän hänen erilaisuutensa perusteella. Perustuslaissa on yleinen syrjintäkielto. Lain mukaan, "ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vammaisuuden, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella." (Suomen perustuslaki 11.6.1999/173, 6§.) Lainsäädännössä ei määritellä vammaisuutta tiukasti, vaan kielto sisältää kaikki vammaisryhmät, näin mukaan kuuluvat myös oppimisvaikeudet. Vaikka oppimisvaikeuksia ei yleensä nähdäkään varsinaisesti vammaana, on sen rinnastaminen vammaan monissa tapauksissa perusteltua, sillä se on usein perusteena apuvälineiden, palveluiden ja erityisjärjestelyjen saamiselle. (Haapasalo, Korkeamäki, Nukari, Reiterä-Paajanen & Saarelainen 2009, 18.) Vuonna 2004 tuli voimaan yhdenvertaisuuslaki, joka velvoittaa työnantaja tai koulutuksen järjestäjää ryhtymään kohtuullisiin toimiin opiskelijan tai työntekijän selviytymiseksi (Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21 § 5). Kohtuullisia toimia laki ei määrittele tarkemmin.

Oppimisvaikeuksien kanssa selviytyminen vaihtelee suuresti. Voidaan sanoa, että pienellä osalla ne eivät vaikuta elämässä selviytymiseen aikuisena juuri ollenkaan. Osalla taas vaikeuksien voidaan katsoa aiheuttavan aikuisiällä syrjäytymistä opinnoista ja/tai työelämästä, usein kierteseen liittyy myös mielenterveysongelmia ja päihteiden väärinkäyttöä. (Korkeamäki 2010, 8.) Kouluttautumisen ja työelämän haasteet kasvavat koko ajan, tiedonkäsittelyn ja oppimisen ongelmat muodostavatkin nykyään yhä suuremman riskin opinnoista ja työelämästä syrjäytymiselle (Korkeamäki 2010, 9). ”Kehitykselliset oppimisvaikeudet voivat olla taustatekijöinä monenlaisissa opinnoissa ja työssä selviytymisen, jopa arjen asioiden vaikeuksissa” (Korkeamäki 2010, 9). Esimerkiksi ADHD-häiriöstä kärsivällä unihäiriöiden mahdollisuus on suuri, ja unen laatu taas vaikuttaa tarkkaavaisuuteen (Rintahaka 2007, 219). Väsyneenä tarkkaavaisuus ja keskittymiskyky ovat vielä huonompia ja oppiminen on vielä vaikeampaa.

Viimeaikaisten tutkimuksien mukaan syrjäytyminen ja koulun keskeyttäminen voivat johtua vanhempien alhaisesta koulutustasosta, yksihuoltajuudesta sekä nuorten op-

pimisvaikeuksista. Itseään toteuttava kielteinen noidankehä toimii psykologisena mekanismina, johon vaikuttavat nuoren heikko koulumenestys ja motivaatio, sekä kielteinen ajattelu. (Nurmi 2011, 28.) Syrjäytymisen mahdollisia syitä on kuvattu kuviossa 2.

Kuvio 2. Syrjäytymisen sosiaaliset ja yksilölliset mekanismit (Nurmi 2011,30).

Yksi keskeisimpiä ihmisen toimintaan vaikuttavia tekijöitä on ihmisen usko henkilökohtaiseen pystyvyyteen. Jos ihminen uskoo omiin mahdollisuuksiinsa, hän asettaa helpommin itselleen tavoitteita ja ponnistelee sinnikkäämmin niiden toteutumiseksi. Ihminen välttelee toimintoja, joissa hän ei usko selviytyvänsä. (Järvikoski & Härkäpää 2004, 124 - 125.) Jos oppimisvaikeuksia omaava nuori saa huonoa palautetta oppimistilanteissa, luo se pohjaa kielteisille ajatuksille oppimista ja koulua kohtaan. Tämä johtaa usein siihen, että nuori suuntaa huomionsa aivan muihin asioihin ja ryhtyy "häselttämään" kohdatessaan vaikeita asioita. (Nurmi 2011,31.)

Kuviossa 3. on kuvattuna Mikko Takalan esittämä syrjäytymisen prosessi. Vaikka kuvaus on jo vuodelta 1992, on se mielestäni edelleen ajankohtainen. Se kuvaa hyvin kierrettä, jossa mukana voi olla esimerkiksi tunnistamattomia oppimisen tai tarkkaavaisuuden vaikeuksia liitettyinä riittämättömään tukeen koulussa tai kotona.

1. Nuorella on vaikeuksia koulussa, kotona tai sosiaalisessa toimintaympäristössä.
2. Kouluallergia saattaa näyttäytyä koulun keskeyttämisenä tai alisuoriutumisena.
3. Nuori ei kelpaa työmarkkinoille ja ajautuu usein työttömäksi.
4. Elämäntilanne johtaa täydelliseen syrjäytymiseen, jota kuvastavat työn vieroksunta, kriminalisoituminen, sosiaaliavustuksilla toimeentulo, alkoholisoituminen, eristäytyminen tai muu vastaava marginalisoituminen.
5. Tilanne saattaa lopulta kärjistyä yksilön laitostumiseen tai eristämiseen muusta yhteiskunnasta

Kuvio 3. Syrjäytymisen prosessi vaiheittain (Takala 1992, 38).

6 PROJEKTIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Opinnäytetyön aihe muotoutui alkuperäisestä ideasta vähitellen. Ensimmäisen konkreettisen sysäyksen työlle antoi tutustumiskäynti Helsingin seudun erilaiset oppijat ry:ssä (Hero ry) tammikuussa 2012. Olin jo aikaisemmin syksyllä tutustunut Kriminaalihuollon tukisäätiön (Krits) oppimisvalmennuskoordinaattori Mirva Gullmaniin ja olimme sopineet tutustumiskäynnistä hänen työpaikalleen. Hän työskentelee Hero ry:n tiloissa Helsingissä. Heron toimintaan ja tiloihin tutustumisen lisäksi koordinaattori esitteli minulle Kriminaalihuollon *Oppimisvaikeuksista vapaaksi hankkeen*. Hankkeen tuotoksena syntyi muun muassa *Oppimisvaikeuksista vapaaksi – tukea oppimiseen* -käsikirja (kirja löytyy sähköisenä versiona internetistä), jonka sain käyttööni. Tutustuin saamaani käsikirjaan, kiinnostuin aiheesta ja luin myös muuta aiheeseen liittyvää, kirjoja ja sähköistä materiaalia.

6.1 Valmistelu ja suunnitteluvaihe

Helmikuussa 2012 tein alustavan päätöksen opinnäytetyön aiheesta, joka käsittelee asunnottomuuden ja oppimisvaikeuksien mahdollista yhteyttä toisiinsa. Keskustelin opinnäytetyön aiheesta Espoon Asunto ensin -hankkeen projektisuunnittelijan Kaijus

Varjosen kanssa, kysyin hänen mielipidettään siitä, että kohdistaisin työni Itäviittayhteisön nuoriin. Hän innostui asiasta, hänen mielestään pitkäaikaisasunnottomuutta ei ole aikaisemmin lähestytty tästä näkökulmasta. Otin yhteyttä Itäviittayhteisön yhteisövalmentajaan ja kerroin suunnitelmistani. Sovimme tapaamisen, tavatessamme kerroin hänelle tarkemmin ajatuksiani ja esittelin hänelle Tukea oppimiseen -käsikirjan. Hänen mielestään opinnäytetyöni aihe oli hyvä ja tärkeä. Hän kertoi kaivanneensa "työvälinettä", jolla hän pystyisi asumisjakson toisessa vaiheessa tunnistamaan mahdolliset oppimis- tai tarkkaavaisuuden vaikeudet, ja osaisi erottaa todelliset toimintarajoitteet motivaation puutteesta.

Maaliskuun alussa tapasin yhteisövalmentajan uudelleen ja esittelin hänelle alustavan suunnitelmani. Teimme lopullisen päätöksen opinnäytetyön tekemisestä ja keskustelimme sen sisällöistä ja aikataulusta. Lähetin alustavan suunnitelman myös Kriminaalihuollon tukisäätiön oppimisvalmennuskoordinaattorille. Sovimme puhelimitse, että hän tulisi pitämään Itäviitan nuorille oppimisvaikeuksia koskevan tiedotustilaisuuden ja samassa yhteydessä nuoret voisivat tehdä myös oppimisvaikeuksia testaavan Oppiva-testin. Olin jos aikaisemmin tutustunut kyseiseen testiin ja se tuntui minusta sopivalta välineeltä, Itäviittayhteisön nuorten oppimisvaikeuksien karkeaan kartoittamiseen. Sovimme myös tapaamisen, jossa suunnittelisimme tarkemmin tiedotustilaisuuden sisältöä.

Maaliskuussa loppupuolella esittelin opinnäytetyöni aiheen ammattikorkeakoulun aiheseminaarissa. Tässä vaiheessa muotoutui aiheen rajaus ja se että opinnäytetyöstä tulee projektimuotoinen. Seuraavaksi aloin keräämään taustamateriaalia ja tutustumaan oppimisvaikeuksiin liittyvään kirjallisuuteen ja työstämään projektisuunnitelmaa.

Huhtikuun alussa pidimme Kritsin koordinaattorin kanssa suunnittelupalaverin tiedotustilaisuuden sisällöstä. Annoin hänelle myös Itäviittayhteisön yhteisövalmentajan laatiman kuvauksen Saunalahden tukiasumisen asumispolusta. Sovimme myös tiedotustilaisuuden ajankohdan huhtikuun loppupuolelle. Itäviitan yhteisövalmentajan mielestä olisi hyvä, että osallistuisimme ensin Itäviittayhteisön yhteisökokoukseen, joka pidetään aina perjantaiamuisin. Näin Kritsin koordinaattorikin ehtisi tutustua nuoriin paremmin. Sovimme tiedotustilaisuuden ajankohdaksi 20.4.2012.

Huhtikuussa 2012 esittelin projektisuunnitelmani koulun suunnitteluseminaarissa. Projektisuunnitelma hyväksyttiin toukokuussa. Tutkimuslupa, jonka hain Espoon kaupungilta, myönnettiin kesäkuussa. Kesäkuussa allekirjoitettiin myös Espoon kaupungin ja Satakunnan ammattikorkeakoulun kanssa sopimus opinnäytetyön tekemisestä. Lähetin hyväksytyyn projektisuunnitelman Itäviittayhteisön yhteisövalmentajalle ja Kriminaalihuollon tukisäätiön oppimisvalmennuskoordinaattorille.

Toukokuussa kävin ensimmäisen ohjauskeskustelun opinnäytetyöni ohjaajan kanssa. Projektisuunnitelman hyväksymisen jälkeen aloitin varsinaisen opinnäytetyön kirjoittamisen. Kesä 2012 kului tiedon keruussa ja lähdemateriaalin lukemisessa. Teoreettinen viitekehys alkoi muotoutua. Syksyllä kävimme opinnäytetyön ohjaajan kanssa toisen ohjauskeskustelun.

Kevään ja kesän kuluessa kävimme Itäviittayhteisön yhteisövalmentajan ja Kritsin oppimisvalmennuskoordinaattorin kanssa useita keskusteluja projektiin liittyen puhelimitse ja kasvokkain. Keskusteluissa yhteisövalmentajan kanssa nousi esille se, että hän kaipasi tietoa siitä, että oliko nuorilla jo mahdollisesti olemassa jokin diagnoosi, esimerkiksi tarkkaavuushäiriöstä tai todistus oppimisvaikeuksista. Jos jokin todistus tai lausunto olisi olemassa, olisi nuoren ohjaaminen kuntoutuspalveluihin huomattavasti helpompaa. Nuorten omat muistikuvat olivat hataria, tiedossa oli vain, että joi-tain tutkimuksia oli ehkä joskus tehty. Projektin toteutusvaiheen yhdeksi suureksi kysymykseksi nousikin kysymys siitä, kenen tehtäviin kuuluu etsiä kyseisiä dokumentteja, jos nuori ei itse ole siihen syystä tai toisesta kykenevä. Mietimme, voisiko tällainen avainhenkilö olla esimerkiksi työttömien terveydenhoitaja, koska nuorilla ei ole omaa palveluohjaajaa, jolle tällaisen tehtävän voisi antaa.

6.2 Oppiva-testin ja haastattelun tekeminen

Huhtikuun loppupuolella 2012 Kriminaalihuollon tukisäätiön oppimisvalmennuskoordinaattori piti nuorille tiedotustilaisuuden oppimisvaikeuksista. Tilaisuuden alussa esittelin opinnäytetyöni aiheen Itäviittayhteisön nuorille. Tilaisuus kesti keskusteluneen noin 60 minuuttia.

Tiedotustilaisuuden päätteeksi nuoret saivat halutessaan tehdä Oppiva testin (Liite 3), kaikki nuoret tekivät sen. Oppiva-testi on helppokäyttöinen työväline, jonka avulla voidaan suuntaa-antavasti arvioida oppimisvaikeuksia. Testi on tuotettu Kritsin Oppiva-hankkeessa. Pohjana on käytetty Eriolaisten oppijoiden liiton suomentamaa pika lukitestiä. Testin tavoitteena on saada luki- ja kirjoitusvaikeuksien lisäksi esille myös tarkkaavaisuudenhäiriöitä, siksi juuri tämä oppimista mittaava testi tuntui hyvältä. Nuorille jaettiin myös Kriminaalihuollon tukisäätiön oppimisvalmennustyön esitteet *Oppimisvaikeuksista vapaaksi -tukea oppimiseen*, sekä *Oppimisvalmennus - Tukea oppimisvaikeuksiin*.

Kun nuoret olivat tehneet testin, kysymykset käytiin vielä nuorten kanssa keskustellen läpi. Lopuksi nuorilta kysyttiin halukkuutta osallistua haastatteluun, jolla tarkennetaan testin tuloksia. Nuorille kerrottiin tutkimusluvasta, joka annetaan heille allekirjoitettavaksi haastattelujen aluksi (Liite 2). Sovimme haastatteluajankohdan toukokuulle. Myöhemmin aikaa jouduttiin siirtämään ja tein haastattelun nuorille kesäkuussa 2012. Kullekin nuorelle oli varattu 20 minuuttia aikaa. Haastattelun aluksi kävin kunkin nuoren kanssa Oppiva-testin tulokset läpi, sen jälkeen esitin haastattelukysymykset (Liite 4).

Haastattelu

Oppiva-testin tuloksia tukevan haastattelun tein kesäkuussa 2012. Haastatteluun tullessaan nuoret saivat ensin lukea lupa-anomuksen, jossa selitettiin haastattelun tarkoitus. Tarkistin vielä suunsanallisesti, että nuoret olivat ymmärtäneet lukemansa, ennen kuin allekirjoittivat luvan. Osa nuorista kirjoitti vastaukset itse ja osan minä kirjoitin heidän kertomansa perusteella. Halusin pitää tilanteen mahdollisimman luonnollisena, ja siksi en käyttänyt haastattelussa nauhuria. Haastattelutilaisuus sujui mukavasti jutustellen, ja keskustelimme oppimisesta myös varsinaisten kysymysten ulkopuolelta. Tein haastattelusta yhteenvedon, johon palaan myöhemmin tässä työssä.

6.3 Verkostojen etsintää

Tapaaminen työttömien terveydenhoitajan kanssa elokuussa 2012

Projektin alusta asti yhteisövalmentajalla ja minulla oli tavoitteena löytää terveydenhuollosta yhteyshenkilö, joka tuntisi Itäviittayhteisön nuoret ja tekisi tiivistä yhteistyötä yhteisövalmentajan kanssa. Espoossa toimii kaksi työttömien terveydenhoitajaa ja osa nuorista oli jo käynyt haastattelemallani terveydenhoitajalla terveystarkastuksessa. Kyseinen terveydenhoitaja oli myös käynyt tutustumiskäynnillä Itäviitassa hetken avautumisen jälkeen. Tapaamisellamme esittelin terveydenhoitajalle opinnäytetyöni aiheen ja kerroin, että Itäviittayhteisön yhteisövalmentaja halusi tiivistää yhteistyötä hänen kanssaan. Toiveena olisi, että hän voisi joskus osallistua esimerkiksi yhteisökokouksiin, joka on aina kerran viikossa. Terveydenhoitajan mielestä oppimis- ja hahmotusvaikeuksien huomioiminen työttömien terveydenhoidossa on tärkeää. Hän oli kiinnostunut lisäämään yhteistyötä, kunhan oli ensin keskustellut asiasta oman esimiehensä kanssa ja asiaan palattaisiin myöhemmin. Nuorten diagnoosien tai muiden asiapapereiden etsimiseen hän ei voinut tällä hetkellä sitoutua.

Elokuun lopussa otin yhteyttä Espoon työvoiman palvelukeskuksen (Etyp) koordinaattoriin ja tiedustelin mahdollisuutta päästä keskustelemaan oppimisvaikeuksiin liittyvistä asioista Etypiin. Osa tuetun asumisen nuorista on tai he tulevat todennäköisesti olemaan Espoon työvoiman palvelukeskuksen asiakkaita. Halusin kartoittaa, onko projektini kohderyhmän nuorten mahdollista saada ohjausta psykologin tai neuropsykologin tutkimuksiin ja kirjataanko mahdolliset oppimis- ja/tai hahmotusvaikeudet nuorten palvelusuunnitelmiin. Tarkoituksena oli myös selvittää, olisiko heiltä mahdollista saada apua, jos heidän asiakkaanaan oleva nuori haluaisi osallistua esimerkiksi Kelan järjestämille oppimisvaikeuksista kärsivien nuorten kurssille. Kerroin myös mahdollisuudesta saada Etyp:n henkilökunnalle Kriminaalihuollon tukisäätiön järjestämää maksutonta koulutusta oppimisvaikeuksista.

Syyskuun alkupuolelle tapasin Espoon työvoiman palvelukeskuksessa kuntoutuspsykologin ja Kelan edustajan. He kertoivat, että oppimisvaikeuksiin tai tarkkaavuushäiriöihin puuttuminen ei ole heillä mitenkään systemaattista. Heillä on käytössään määräraha, jolla voidaan ostaa tarvittaessa neurologisia konsultaatioita. Kelan edustaja toi esille sitoutumattomuuden ongelman kuntoutuksiin. Kuntoutuspsykologi

uskoi, että Itäviittayhteisön nuorilla on ainakin osalla olemassa vanhat diagnoosit oppimisvaikeuksista ja/tai ADHD:sta. Esille nousi taas epätietoisuus siitä kenelle kyseisten dokumenttien "etsiminen" kuului.

6.4 Kuntoutuskurssin suunnittelu

Syksyn aikana keskusteluissa yhteisövalmentajan kanssa nousi voimakkaana esille, että hän toivoi osan nuorista pääsevän jonkinlaiselle kuntoutuskurssille, joka auttaisi nuoria arjen hallinnassa ja tarkkaavuuteen liittyvissä ongelmissa. Kurssilla olisi hyvä käsitellä oppimisvaikeuksia ja paneutua lisäksi tarkkaavaisuushäiriön aiheuttamaan problematiikkaan. Kela järjestää harkinnanvaraista oppimisvaikeuksisten nuorten avokurssia, seuraava kurssi olisi alkanut marraskuussa 2012 ja hakuaika kurssille päättyi syyskuun alussa. Mahdollisuus päästä Kelan kustantamille kurseille tuntui monimutkaiselta ja hankalalta. Nuorilta puuttuivat diagnoosit tai lääkärinlausunnot, jotka ovat edellytyksenä Kelan järjestämille kurseille. Edelleen oli epäselvää kuka ja miten mahdollisia vanhoja lausuntoja etsisi. Diagnoosin ja lausunnon saaminen aikuiselle näyttäytyi hyvin haasteellisena tehtävänä. Tarvetta olisi ollut lääkärille, joka hallitsisi oppimisvaikeuksiin ja tarkkaavaisuuden häiriöihin liittyvät asiat. Yhteisövalmentaja katsoi, että hänen aikansa ei riitä vanhojen dokumenttien ja koulutodistusten etsimiseen, joita esimerkiksi aikuisena annettavaan ADHD diagnoosiin voidaan tarvita.

Tämän projektin puitteissa ei saatu päätettyä sitä kenen tehtävä ja missä vaiheessa olisi luonnollisinta tai tarpeellista etsiä vanhoja koulutodistuksia tai muista mahdollisia dokumentteja. Selvitin asiaa sen verran, että löysin lomakkeen, jolla vanhoja potilaskertomuksia voi tilata. Potilastietojen kopioita voi pyytää lomakkeella, joka löytyy Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin sivuilta osoitteesta:

<http://www.hus.fi/default.asp?path=1,32,818,1732>.

Kriminaalihuollon tukisäätiön koordinaattorin kanssa käydyissä keskusteluissa oli noussut esille mahdollisuus, että he voisivat tukea räätälöidyn kurssin järjestämisessä Itäviittayhteisön nuorille. Tätä asiaa lähdettiin selvittämään ja sovittiin tapaaminen. Syyskuun lopussa pidettiin kurssin suunnittelupalaveri yhdessä yhteisövalmentajan ja Kritsin koordinaattorin kanssa. Koordinaattori kertoi kurssinvetäjästä, jonka kanssa

Krits on tehnyt yhteistyötä aikaisemmin. Tapaamisessa päätettiin, että kyseiseltä henkilöltä tiedustellaan halukkuutta tulla pitämään Itäviittayhteisön nuorille elämäntaloustietokurssia. Kurssin aloitusajankohdaksi päätettiin marraskuu 2012. Kurssi painottuisi tarkkaavaisuushäiriöiden huomioimiseen, koska siihen liittyvät ongelmat ovat nousseet vahvimmin esiin. Kurssin kouluttajaksi lupautui Pentti Suorsa, joka on sairaanhoitaja AMK ja ratkaisukeskeinen neuropsykiatrinen valmentaja. Hän on itsenäisenä yrittäjänä, päivätyössään hän työskentelee neuropsykiatrian poliklinikalla nuorten, sekä nuorten-aikuisten kanssa.

Kurssi alkoi marraskuussa 2012 ja jatkuu vuoden 2013 alkupuolelle. Ennen kurssin alkua kurssin vetäjä haastatteli kaikki nuoret. Kurssipaikkana on Itäviittayhteisön yhteisötila, nuoret asuvat samassa tai viereisessä talossa. Sijainnin toivotaan madaltavan kynnyksiä kurssille osallistumiseen. Kuvaan kurssin sisältöä tarkemmin seuraavassa luvussa.

7 PROJEKTIN TULOKSET

Projektin aikana oppimisen- ja tarkkaavaisuuden vaikeudet saatiin nostettua esille muun muassa Itäviitaan asioita säännöllisesti käsittelevässä sisältöryhmässä. Oppiva-testin ja haastattelujen avulla todettiin suuntaa-antavasti, että lähes kaikilla Itäviittayhteisön testatuilla nuorilla oli oppimis- ja/tai tarkkaavaisuuden ongelmia. Useimmat heistä ovat olleet erityisopetuksessa kouluaikanaan. Testin ja haastattelun pilotointi osoittivat ne käyttökelpoisiksi tavoiksi oppimisvaikeuksien kartoittamisessa. Verkostoyhteistyötä saatiin käynnistettyä ja Itäviittayhteisön nuorille aloitettiin projektin aikana heille muokattu Konsti - elämäntaloustieto ja hyvinvointitaito -kurssi.

7.1 Oppiva-testin tulokset

Kymmenen nuorta vastasi Oppiva-testiin, joka on liitteenä (Liite 2). **Pisteitä sai kysymyksestä riippuen *kyllä* tai *ei vastauksesta*.** Liitteessä on laskettuna yhteen ne

nuorten vastaukset, joista sai pisteitä. Oppiva-testin kysymykset, testin pisteiden lasku sekä pistemäärien selosteet ovat myös liitteessä.

- Mitä **suurempi** saatu pistemäärä on, sitä todennäköisempää on, että vastaajalla on oppimisenvaikeus.

Testin perusteella kahdeksalla nuorella oli pulmia oppimisessa ja tarkkaavaisuudessa. Kahdella heistä oli pisteiden perusteella selkeitä oppimisen vaikeuksia. Kahdella nuorella pisteet jäivät alle seitsemän, joka viittaisi siihen, että heillä ei ole tällä alueella ongelmia, pisteet ovat esitettyinä kuviossa 4.

<p>Pisteitä 0-7 = kahdella nuorella</p>	<p>Vaikuttaa siltä, ettei sinulla ole suuria vaikeuksia oppimisessa. Jos silti koet, että sinulla on jollain oppimisen alueella elämääsi haittaavia vaikeuksia, kannattaa asiaa selvittää tarkemmin!</p>
<p>Pisteitä 8-14 = kuudella nuorella</p>	<p>Oletko koskaan itse tai onko joku muu epäillyt, että sinulla on oppimisen pulmia? Vastauksiesi perusteella asiaa olisi hyödyllistä selvittää.</p>
<p>Pisteitä 15–21 = kahdella nuorella</p>	<p>Vastauksiesi perusteella on syytä epäillä, että sinulla on oppimisen vaikeus. Tulokset ovat suuntaa antavia, joten kannattaa ottaa yhteyttä ammattilaiseen tilanteen tarkempaa arvioimista varten.</p>

Kuvio 4. Oppiva-testin pisteet.

Seuraavalla sivulla olevassa kuviossa 5. ovat kirjattuna kaikki ne Oppiva-testin kysymykset, joista yli **viisi nuorta on saanut pisteitä**. Eniten pisteitä saanut kysymys on ensimmäisenä, ensimmäinen numero on kysymyksen numero.

Eniten pisteitä saivat seuraavat kysymykset:

9. Olen saanut koulussa erityisopetusta.	<i>yhtä nuorta lukuun ottamatta kaikki olivat olleet erityisopetuksen piirissä</i>
13. Muistan hyvin lukemani tekstin sisällön.	<i>vain yksi nuori kertoi muistavansa</i>
14. Vieraiden kielten oppiminen on hankalaa	<i>näin oli kahdeksan nuoren mielestä</i>
2. Aloittamani ammatillinen koulutus on jäänyt kesken.	<i>kahdeksalta nuorelta koulutus oli jäänyt kesken</i>
8. Pitkäkestoisten tehtävien tekeminen on minusta usein vaikeaa.	<i>kahdeksan nuoren mielestä näin oli</i>
1. Ääneen lukeminen on minusta epämiellyttävää.	<i>seitsemän nuorta oli tätä mieltä.</i>
7. Ympärillä oleva häly ja tapahtumat häiritsevät helposti tekemistäni.	<i>seitsemää nuorta häly häiritsi</i>
4. Tehtäviin keskittyminen onnistu minulta hyvin.	<i>kuuden nuoren mielestä keskittyminen ei onnistu</i>
10. Lukiessa rivit hyppivät usein silmissä.	<i>kuusi nuorta koki näin tapahtuvan</i>
12. Aloittamani asiat jäävät usein kesken.	<i>kuudella nuorella asiat jäivät kesken</i>

Kuvio 5. Oppiva-testin kysymykset, joista yli **viisi nuorta on saanut pisteitä.**

Päätelmät:

- Vastauksien perusteella voidaan päätellä, että lähes kaikki tässä tuetussa asumisyksikössä asuvat nuoret ovat olleet jonkinlaisessa erityisopetuksessa kouluaikana.
- Työmuistin kapeuteen viittaavat kysymykset 13 ja 14, luetun muistamisen ongelmat ja vieraiden kielten oppimisen ongelmat. Työmuisti on oppimisen kannalta merkittävä asia.

- Rivien hyppiminen vaikeuttaa lukemista ja siksi siitä tulee hankalaa, ja myös epämiellyttävää. Tunne rivien hyppimisestä on tyypillinen oire oppimisvaikeuksissa.
- Kysymykset 2, 8, 7, 4 ja 12 viittaavat keskittymisen vaikeuteen ja pitkäjänteisyyden puutteeseen.

Oppiva-testin vastauksista nousi muutamia mielenkiintoisia seikkoja esille:

- Kaikki nuoret olivat sitä mieltä, että pystyvät kirjoittamaan sivun mittaisen tekstin, olisi ollut mielenkiintoista tietää, miten nuoret olivat tuon kysymyksen ymmärtäneet, valitettavasti en huomannut tiedustella asiaa haastattelun yhteydessä.
- Toinen mielenkiintoinen asia on se että vain neljä nuorta koki lomakkeiden täyttämisen haasteellisena. Voisiko tähän vaikuttaa se että nämä nuoret ovat täyttäneet elämässään paljon lomakkeita, ja kokevat, että osaavat täyttää juuri ne heille tärkeät lomakkeet.

Haastattelun yhteenvedosta nousi esille että lähes kaikki nuoret olivat olleet erityiskoulussa, tai erityisluokalla jossain vaiheessa koulunkäyntinsä aikana. Toisena seikkana esille nousi, että nuoret muistelivat olleensa joskus jossain tutkimuksissa. Sitä miksi, milloin ja mikä oli ollut tutkimuksien lopputulos, läheskään kaikilla nuorilla ei ollut tietoa. Selville kävi myös, että myös nuorten sisaruksilla on ollut vaikeuksia koulussa ja oppimisessa. Nuorten vastaukset ovat muuttamattomina kirjattuina liitteessä (Liite 4).

7.2 Arjen hallinta kurssin tarkkaavaisuushäiriöistä kärsiville

Ensimmäinen kurssipäivä oli 9.11.2012. Kurssikertoja on yhteensä kymmenen, tapaamiset ovat kerran viikossa pääsääntöisesti perjantaisin, kestoltaan ne ovat kaksi tuntia. Ennen kurssin aloittamista kurssin pitäjä haastatteli kaikki kuusi kurssilaista. Kurssi perustuu ratkaisukeskeisiin ja neuropsykiatrisen valmennuksen menetelmien ryhmäsovellukseen. Jokaisella tapaamisella on teema, joita käsitellään keskustellen,

harjoitusten ja toiminnallisten menetelmien avulla. Toiminnan perustana ovat ryhmän yhteiset ja yleiset tavoitteet. Kurssilaisilla on mahdollisuus myös muutamisiin yksilötapaamisiin. Lisäksi jokainen osallistuja määrittelee itselleen yksilölliset tavoitteet yhdessä kurssin ohjaajien kanssa. (Suorsa, henkilökohtainen tiedonanto 29.10.2012.) Kurssin ohjelma liitteenä (Liite 6).

Kurssin tavoitteita:

- Tuen saaminen muiden osallistujien kokemuksista
- Oman elämäntilanteen tarkasteleminen ja tulevaisuuden suunnitelmien selkeyttäminen
- Itsetuntemuksen lisääntyminen ja arjenhallintaa helpottavien keinojen harjoittaminen
- Tiedon ja ymmärryksen lisääntyminen tarkkaavaisuushäiriöistä ja niiden vaikutuksesta elämään

(Suorsa, henkilökohtainen tiedonanto 29.20.2012.)

7.3 Verkostoyhteistyön käynnistäminen

- Kriminaalihuollon tukisäätiön oppimisvalmennus koordinaattori on ollut yhteydessä Espoon työvoiman palvelukeskukseen ja tavoitteena on pitää kaikille siellä työskenteleville tiedotus ja koulutustilaisuus oppimisvaikeuksista. Toivottavaa olisi, että kurssille voisivat osallistua myös Työhönvalmennuskeskuksen ja Soukan työkeskuksen henkilökunta. Tämän projektin kuluessa tarkempia aikoja ei vielä ollut sovittu. Tähän voi olla vaikuttamassa, että Espoon työvoimanpalvelukeskuksessa on ollut suuria henkilöstön muutoksia viimeisen puolen vuoden aikana.
- Työttömien terveydenhoitajan ja hänen esimiehensä olivat 12.11.2012 Itäviitayhteisön sisältöseminaarissa. Tapaamisessa päätettiin, että terveydenhoitaja pyrkii olemaan tulevaisuudessa mukana kaikissa sisältöryhmän kokouksissa, ryhmä kokoontuu neljä kertaa vuodessa. Näin hän pysyy koko ajan tilanteen tasalla Itäviitan asioiden ja siellä asuvien nuorten suhteen.

8 PROJEKTIN ARVIOINTI

Projektini ansiosta olen saanut seurata tämän uuden asumismuodon ensimmäistä vuotta alusta asti. Ensimmäinen vuosi Itäviittayhteisön tuetussa asumisyksikössä on ollut kaikille asiaan liittyville jossain määrin "opettelua". Tilanne on ollut toisaalta otollinen uusien toimintamuotojen luomiselle ja toisaalta se on tuonut myös haasteita mukanaan. Opinnäytetyöni sopi ajallisesti ja asiasisällöltään hyvin tähän ajanjaksoon. Olemme yhdessä Itäviitan yhteisövalmentajan sekä Kritsin oppimisvalmennuskoordinaattorin kanssa saaneet käynnistettyä prosessin, joka nostaa pintaan oppimisvaikeuksien ja tarkkaavaisuuden häiriöiden huomioimisen tärkeyden tässä asumismuodossa. Tulevaisuus näyttää saadaanko oppimisvaikeuksien testauksesta ja kuntoutukseen ohjauksesta pysyvä toimintamalli. Esille on selkeästi noussut myös kuntoutusohjauksen tarve. Tuetun asumisen ja palveluiden väliltä puuttuu henkilö, jonka tehtävä olisi nuoren yksilölliset toimintakyvyt huomioiden etsiä ja tarjota heille tarpeellisia ja sopivia palveluita. Palveluita joilla voitaisiin edistää heidän kuntoutumistaan opiskeluun tai työelämään.

Projektin eteneminen ja tulokset

Aloitin tämän projektin vuoden 2012 alussa. Ideasta tähän hetkeen on kuulunut monenlaisia vaiheita. Yhteistyö Itäviitan yhteisövalmentajan Benny Uhleniuksen ja Kriminaalihuollon tukisäätiön oppimisvalmennuskoordinaattorin Mirva Gullmanin kanssa on sujunut hyvin. Mirva on ollut suurena asiantuntevana apuna läpi koko projektin. Ajallisesti projekti on edennyt suunnitelmien mukaan ja se myös valmistui suunnitellusti. Opinnäytetyön tekeminen on ajoittain ollut erittäin työlästä, mutta antoisaa. Sisällöllisesti opinnäytetyöni on muotoutunut koko sen tekemisen ajan.

Opinnäytetyössäni halusin tarkastella oppimisvaikeuksien näyttäytymistä pitkään asunnottomana olleiden nuorten elämässä. Suurin kysymys oli se, olivatko oppimisvaikeudet vaikuttaneet Itäviittayhteisön nuorten koulumenestykseen, ja siihen, että he olivat jääneet opiskelun ja työelämän ulkopuolelle. Yhteisövalmentaja halusi tietää, että olisiko nuorten ajoittaisen motivaation ja sitoutumisen puutteen taustalla oppimis- tai hahmotushäiriöitä. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli aluksi keskittyä vain oppimishäiriöihin, mutta keskusteluissa yhteisövalmentajan kanssa nousi voimak-

kaasti esiin myös tarkkaavaisuuden ongelmat ja ADHD-oireistoon viittaavat vaikeudet. Siksi paneuduin opinnäytetyössäni myös näihin ongelmiin.

Oppiva-testin ja haastattelun mukaan tässä kyseisessä nuorten joukossa oli jonkin tasoisia oppimisen ja tarkkaavaisuuden ongelmia lähes kaikilla. Nämä selittävät todennäköisesti ainakin osan nuorten kyvyttömyydestä sitoutua yhteisön toimintaan ja hahmottaa omaa elämäänsä. Tuntuu siltä, että tällainen suuntaa-antava oppimis- ja tarkkaavaisuuden vaikeuksien seulonta olisi hyvä sisällyttää Itäviittayhteisön asumispolkuun. Kuntoutuskurssin tarve nousi esille projektin edetessä, Kelan harkinnanvaraisille kursseille pääseminen näyttäytyi hankalana. Saimme Kriminaalihuollon tukisäätiön tukemaan kurssia, jolla on tarkoitus mm. lisätä nuorten itsetuntemusta ja arjenhallintaa. Konsti - elämänvalmennus ja hyvinvointi -kurssia voidaan arvioida kokonaisuudessaan vasta sen päätyttyä alkukeväästä 2013. Selväksi on jo tässä vaiheessa tullut, että tuetussa asumisessa asuvat nuoret tarvitsevat vastaavanlaista kurssia. Valitettavasti tänä ensimmäisenä vuonna kurssi ajoittui niin myöhäiseen ajankohtaan asumisjaksolla, että osa nuorista on jo muuttanut eteenpäin. Joukossa oli myös nuoria, jotka olisivat hyötäneet kyseisestä kurssista. Epätodennäköistä on, että he hakeutuisivat vastaavalle kurssille asuessaan omassa asunnossaan.

Yhteistyöverkostoja pyrin rakentamaan Espoon työvoimanpalvelukeskukseen sekä terveydenhuollon puolelle, tässä työssä onnistuin osittain. Työttömien terveydenhoitaja on jatkossa kiinteämmässä yhteistyössä yhteisövalmentajan kanssa ja osallistuu tulevaisuudessa Itäviitan sisältöryhmän kokouksiin. Hän pyrkii resurssiensa puitteissa ottamaan kantaa myös oppimis- ja tarkkaavaisuuden vaikeuksien kuntoutukseen ohjaukseen. Neuvottelut oppimisvaikeuksien koulutustilaisuuden järjestämisestä Espoon työvoimanpalvelukeskukseen ovat projektin loppuessa vielä kesken.

9 POHDINTA

Itäviittayhteisön ensimmäisen vuoden aikana yhteisövalmentajan työpanoksesta on mennyt ajoittain paljon aikaa sellaisten nuorten asioiden hoitoon, joilla on ollut suuria ongelmia. Päätaavoitteena tälle asumismuodolle on, että nuorilla on asunnotto-

muuden sijaan oma asunto, jossa he voivat turvallisessa ympäristössä "totutella" itsenäiseen asumiseen. Tältä osin asuminen on onnistunut hyvin. Nuorten tarvitsema tukiverkosto on rakentunut osittain vasta kuluneen vuoden aikana. Tukiverkostossa on matkan varrella tapahtunut myös muutoksia, kuten se, että nuorilla ei olekaan alkupe-
räisten suunnitelmien mukaan yhtä yhteistä sosiaalityöntekijää, eikä terveydenhuoltoa saatu järjestettyä toiveista huolimatta keskitetysti. Hienoa on se, että suurin osa nuorista on saanut elämäänsä parempaan kuntoon kuluneen vuoden aikana. Valitettavasti muutaman nuoren kohdalla asuminen Itäviitassa on pitänyt keskeyttää ylipääsemättömien ongelmien vuoksi. Heidän tilalleen on tullut uusia tukea tarvitsevia nuoria.

Kohderyhmäni nuorilla koulunkäynti on ollut hankalaa, opiskelu on päättynyt peruskouluun ja muutamalla nuorella aloitetut opiskelut ovat keskeytyneet, eivätkä he ole töissä. Useimmat heistä ovat olleet myös erityisluokalla, tai saaneet jonkintasoista erityisopetusta. Eli heidän oppimis- ja tarkkaavaisuuden ongelmansa on kouluaikana tunnistettu. Osa nuorista tiesi, että heillä on oppimisvaikeuksia, mutta niitä ei osattu yhdistää tämänhetkiseen elämään. Osa nuorista muisti olleensa myös joissain neurologisissa tutkimuksissa. Haastatteluissa ja keskusteluissa ei kuitenkaan noussut esiin mitään, mikä olisi viitannut näiden kyseisten ongelmien varsinaisiin kuntoutustoimenpiteisiin.

Syrjäytymiseen opiskelusta ja työelämästä, alkoholin väärinkäyttöön ja asunnottomuuteen vaikuttavat monet asiat, oppimisvaikeudet ja tarkkaavaisuuden ongelmat voivat olla yhtenä tekijänä. Puuttuva tuki perheeltä ja useat epäonnistumiset elämän eri alueilla ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että nämä nuoret ovat olleet pitkäaikaisasunnottomia. Tärkeätä olisikin, että nyt kun nuoret asuvat tuetussa asumisessa, heidän toimintakykynsä arvioitaisiin ja heille annettaisiin riittävä, kunkin nuoren omista tarpeista lähtevä tuki. Projektini tuotoksena syntynyt kurssi, jossa pysähdytään kunkin nuoren elämäntilanteen äärelle ja jossa nuoret saavat vertaistukea. Tällainen kurssi tuntuu hyvältä tavalta lisätä nuoren elämänhallintaa.

Espoon aikuissosiaalityössä pitäisi mielestäni miettiä käytäntöjä, joilla oppimisvaikeudet ja tarkkaavaisuuden ongelmat huomioitaisiin laajemmin. Tällä hetkellä näiden asioiden huomioiminen ei tunnu kuuluvan oikein kenellekään. Tarvetta olisi kuntou-

tuksen ohjaajalle, joka voisi toimia näiden asioiden koordinoijana koko Espoossa. Espoon kaupungilla voisi olla oppimisvaikeudet ja tarkkaavaisuuden ongelmat huomioivaa kurssitoimintaa. Tärkeätä olisi myös, että kyseiset ongelmat huomioitaisiin työvoimapalveluissa ja esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan pajoilla. Olisi myös hyvä verkostoitua kaupungin ulkopuolelle erilaisten järjestöjen kanssa. Koska järjestöillä on paljon tietoa ja taitoa oppimisen- ja tarkkaavaisuuden ongelmien kuntoutuksesta. Hyvä jatkotutkimuksen aihe olisi kuntouttavan työtoiminnan pajatoiminta, se miten siellä huomioidaan oppimisen ja tarkkaavaisuuden ongelmat. Kuntouttava työtoiminta keskeytyy usein. Siksi olisi mielenkiintoista tietää, voitaisiinko keskeyttämisä vähentää huomioimalla kuntoutujan kyky ja tapa oppia asioita.

Opinnäytetyöni aiheen valintaan ovat varmasti vaikuttaneet omat kokemukseni oppimisvaikeuksista, lähinnä lukihäiriöstä. Silloin kun olen itse käynyt koulua, ei kyseisiin ongelmiin puututtu mitenkään. Minun on ollut helppo samaistua oppimisvaikeuksista kärsivän nuoren häpeän tunteeseen, joka usein liittyy kyseiseen ongelmaan. Opinnäytetyöni tekemisen aikana huomasin, että projektin suunnittelu, ideointi ja siihen liittyvä toiminta sujuivat minulta hyvin. Raportin kirjoittamiseen sen sijaan on kulunut valtavasti voimavaroja.

Toivon että oppimisen vaikeuteen liittyvät ongelmat otettaisiin laajemmin ja vakavammin huomioon muun muassa kouluissa, terveydenhoidossa ja työllisyyspalveluissa. Uskon, että näin voitaisiin vaikuttaa myös siihen nuorten ryhmään, joka jää opiskeluiden ja työelämän ulkopuolelle. Tässä syrjäytyneessä tai sen vaarassa olevassa nuorten ryhmässä on valtava määrä erilaisia kykyjä ja taitoja, kunhan löydetään keinot joilla ne saadaan käyttöön.

LÄHTEET

ADHD- liitto ry www-sivut. 7.8.2012. <http://www.adhd-liitto.fi/>

Ala-Kauhaluoma, M., Laurila, H. & Haapasalo, S. 2008. Oppimisvaikeudet tukipalvelun haasteena. Helsinki: Yliopistopaino.

Asunto ensin www- sivut. Viitattu 7.8.2012.
http://www.socca.fi/asunto_ensin/asunto_ensin_-periaate

Celia www-sivut. Viitattu 12.9.2012. <http://www.celia.fi/lukivaikeus-lisaa-tietoa>

Dulfa, V. & Koivunen, M. 2012. ADHD Diagnostiikka, hoito ja hyvä arki. Juva: Bookwell Oy.

Erilaisen oppijan käsikirja: Luvuista lakeihin, kuntoutuksista keinoihin. 2008. Toimituskunta: Hämäläinen, R., Liias, S., Taarna V., & Valkama A. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Espoon Kaupunki sosiaali- ja terveyslautakunta. 2011. Pöytäkirja 2398/05.08.03/2011. Josefsson Anna-Maija, Wilen Leena
<http://espoo04.hosting.documenta.fi/kokous/2011201057-7.PDF>

Gullman, M., Poutala, P. & Sunimento, K. 2011. Oppimisvaikeuksista vapaaksi - hankkeen loppuraportti. Monisteita 3/2011. ISBN 978-952-5929-08-9 (pdf)

Haapasalo, S. 2009. Valmennuksessa erilainen oppija. Teoksessa K. Koskinen & M. Hautaluoma (toim.) Välineitä työ- ja yksilövalmennukseen. Tampere: Domus Offset.

Haapasalo, J., Korkeamäki, J., Nukari, J., Reiterä-Paajanen, U. & Saarelainen, A-L. 2009. Tukea ja palveluita nuorten ja aikuisten oppimisvaikeuksiin. Helsinki: Yliopistopaino.

Helsingin seudun erilaiset oppijat ry www-sivut. Viitattu 16.5.2012.
<http://www.lukihero.fi/>

Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2004. Kuntoutuksen perusteet. Helsinki: WSOY

Kalliolan Setlementti www-sivut. Viitattu 7.8.2012
<http://www.kalliola.fi/Kalliolansetlementti/Sivut/default.aspx>

Karlsson, Å & Marttala, A. 2001. Projektikirja, Onnistuneen projektin toteuttaminen. Tampere: Tammer- Paino Oy.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Temperamentti ja koulumenestys. Kolmas painos. Juva: Ws Bookwell Oy.

Korkeamäki, J. 2010. Aikuisten oppimisvaikeudet: näkökulmia selviytymiseen. Helsinki: Yliopistopaino.

Korkeamäki, J., Reuter, A. & Haapasalo, S. 2010. Aikuisten Oppimisvaikeuksien tunnistaminen, arviointi ja kuntoutus: Opi oppimaan – hankkeen toimeenpano ja tulokset. Helsinki: Yliopistopaino.

Korkeamäki, J. 2011. Väliinputoamisesta yhdenvertaisuuteen – aikuisten oppimisvaikeudet palvelujärjestelmän haasteena. Kuntoutussäätiö. Valtakunnalliset Kuntoutuspäivät 13.4.2011. Helsinki.

Kuntoutusportti www-sivut. Viitattu 1.9.2012. <http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi>

Nurmi, J-E. 2011. Miksi nuori syrjäytyy? Katsaus. Viitattu 11.10.2012. <https://www.jyu.fi/ytk/opiskelijavalinta/artikkelikokoelma-psyka/11%20Nurmi.pdf>

Opi oppimaan www-sivut. Viitattu 8/2012. <http://www.opioppimaan.fi/oppimisen-tueksi/tietoa-oppimisesta>

Reiterä-Paajanen, U. & Haapasalo, S. 2010. Oppimisvalmennus aikuisten oppimisvaikeuksien kuntoutumismuotona. Helsinki: Yliopistopaino.

Rintahaka, P. 2007. Nuorten neuropsykiatriset häiriöt- ADHD, Aspergerin oireyhtymä ja unihäiriöt. Nuorisolääketiede. Duodecum 2007;123:215-222. Viitattu 11.10.2012. <http://www.duodecimlehti.fi>

Saarelainen, A-L. 2010. Ryhmästä voimaa aikuisten oppimisvaikeuksiin. Teoksessa A-L Saarelainen & S. Haapasalo (toim). Helsinki: Yliopistopaino.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Suorsa, P. 2012. Kuntoutuskurssin tavoitteet ja ohjelma, julkaisematon materiaali Henkilökohtainen tiedonanto. 29.10.2012. Espoo.

Takala, M. 1992. "Kouluallergia"-yksilön ja yhteisön ongelma. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Työ ja elinkeinoministeriö www-sivut. Viitattu 19.7.2012
<http://www.tem.fi/index.phtml?s=4659>

Uhlenius, B. 2012 Yhteisövalmentaja Itäviittayhteisö, palvelukuvaus. Julkaisematon materiaali, sähköpostilla 15.3.2012, vastaanottajalle Eija Tikander. Espoo.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021>

TUTKIMUSLUPA

TUTKIMUSLUVAN MYÖNTÄMINEN

Espoon sosiaali- ja terveystoimen esikunta/Kehittämisyksikkö myöntää tutkimusluvan 30.5.2012 saapuneen tutkimuslupahakemuksen ja alla olevien ehtojen mukaisesti.

Hakija/Yhdyshenkilö: Eija Tikander
Aihe: Oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja kuntoutusohjaus tuetussa asumisessa

Edellytyksenä on, että tutkimuksen suorittaja/t ei/vät käytä saamiaan tietoja asiakkaan/potilaan tai hänen läheistensä vahingoksi eivätkä luovuta saamiaan henkilötietoja ulkopuolisille, vaan pitävät ne salassa.

Tutkimustulokset tulee esittää niin, ettei niistä voida tunnistaa yksittäistä henkilöä tai perhettä. Lisäksi on noudatettava henkilötietolaissa ja muualla lainsäädännössä olevia tutkimusrekistereitä koskevia säännöksiä.

Edellytämme, että tutkija/yhdyshenkilö lähettää sosiaali- ja terveystoimen kehittämisyksikön sähköpostiosoitteeseen sotet_tutkimusluvut@espoo.fi lopullisen tutkimusraportin.

Espoossa 5.6.2012

Eeva Honkanummi
va. kehittämispäällikkö

OPPIVA- testi

Rastita sinua parhaiten kuvaava vaihtoehto	(Kyllä tai Ei).	Kyllä	Ei
1. Ääneen lukeminen on minusta epämiellyttävää.....		7	----
2. Aloittamani ammatillinen koulutus on jäänyt kesken.....		8	----
3. Olen lukenut yli kaksi kirjaa elämäni aikana.....		----	4
4. Tehtäviin keskittyminen onnistuu minulta hyvin.....		----	6
5. Vältän kirjoittamista.....		3	----
6. Ympäriällä oleva häly ja tapahtumat häiritsevät helposti tekemistäni.....		7	----
7. Minulla oli koulussa hankaluuksia opettajien kanssa.....		4	----
8. Kirjoittaessa teen kirjoitusvirheitä.....		4	----
9. Olen saanut koulussa erityisopetusta.....		9	----
10. Lukiessani rivit hyppivät usein silmissä.....		6	----
11. Sivun mittaisen kirjoituksen kirjoittaminen onnistuu minulta.....		0	----
12. Aloittamani asiat jäävät usein kesken.....		6	----
13. Muistan hyvin lukemani teksti n sisällön.....		9	----
14. Vieraiden kielten oppiminen on hankalaa.....		8	----
15. Sekoitan joskus kirjaimet, kuten b ja d.....		1	----
16. Lomakkeiden täyttäminen on vaikeaa.....		4	----
17. Minun on vaikea seurata puhetta.....		3	----
18. Olen hidas lukija.....		5	----
19. Pitkäkestoisten tehtävien tekeminen on minusta usein vaikeaa.....		8	----
20. Asioiden ulkoa oppiminen onnistuu yleensä minulta (esim. kertotaulujen oppiminen).....		----	3
21. Menen usein väärään aikaan tapaamisiin, koska sekoitan päivämäärät ja kellonajat.....		2	----

Pisteiden lasku ohjeet seuraavalla sivulla!

Testin pisteiden laskeminen:
Saat jokaisesta vastauksestasi joko yhden (1) pisteen tai nolla (0) pistettä.

1. Kyllä= 1 Ei= 0
2. Kyllä= 1 Ei= 0
3. Kyllä= 0 Ei= 1
4. Kyllä= 0 Ei= 1
5. Kyllä= 1 Ei= 0
6. Kyllä= 1 Ei= 0
7. Kyllä= 1 Ei= 0
8. Kyllä= 1 Ei= 0
9. Kyllä= 1 Ei= 0
10. Kyllä= 1 Ei= 0
11. Kyllä= 0 Ei= 1
12. Kyllä= 1 Ei= 0
13. Kyllä= 0 Ei= 1
14. Kyllä= 1 Ei= 0
15. Kyllä= 1 Ei= 0
16. Kyllä= 1 Ei= 0
17. Kyllä= 1 Ei= 0
18. Kyllä= 1 Ei= 0
19. Kyllä= 1 Ei= 0
20. Kyllä= 0 Ei= 1
21. Kyllä= 1 Ei= 0

Pisteitä 0-7

Vaikuttaa siltä, ettei sinulla ole suuria vaikeuksia oppimisessa. Jos silti koet, että sinulla on jollain oppimisen alueella elämäsi haittaavia vaikeuksia, kannattaa asiaa selvittää tarkemmin!

Pisteitä 8-14

Oletko koskaan itse tai onko joku muu epäillyt, että sinulla on oppimisen pulmia? Vastauksiesi perusteella asiaa olisi hyödyllistä selvittää.

Pisteitä 15–21

Vastauksiesi perusteella on syytä epäillä, että sinulla on oppimisen vaikeutta. Tulokset ovat suuntaa antavia, joten kannattaa ottaa yhteyttä ammattilaiseen tilanteen tarkempaa arvioimista varten.

Eija Tikander
Kuntoutusohjauksen ja
suunnittelun koulutusohjelma
Satakunnan Ammattikorkeakoulu Pori

LUPA ANOMUS

15.5.2012

Hyvä vastaanottaja!

Osallistuitte 20.4.2012 Kriminaalihuollon tukisäätiön oppimisvalmennuskoordinaattori Mirva Gullmanin pitämään tilaisuuteen, jossa hän kertoi oppimisvaikeuksista. Täytitte tilaisuuden lopuksi Oppiva-testin, jonka tarkoitus on tunnistaa oppimisvaikeuksia. Lähestyn teitä kysyäkseni halukkuuttanne haastatteluun, jolla on tarkoitus täsmentää Oppiva-testin tulosta, ja selvittää omia oppimis-kokemuksianne. Haastattelu kestää noin 15 minuuttia, halutessasi voitte keskeyttää haastattelun. Luvallanne nauhoitan keskustelun.

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa Porissa sosiaali- ja terveysalalla kuntoutus ohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelmassa. Opinnäytetyössäni on tarkoitus selvittää tuki asunnoissa asuvien nuorten mahdollisia oppimisvaikeuksia. Tarkoitus on selvittää myös oppimisvaikeuksiin liittyvät kuntoutus mahdollisuudet ja kuntoutukseen liittyvät palvelut, joita tukiasumisen yhteisövalmentaja voisi käyttää nuorten tukena. Edellä kuvattu toiminta on tarkoitus liittää tulevaisuudessa osaksi tuetun asumisen toimintaa.

Opinnäytetyö on valmis syksyllä 2012 ja on luettavissa Satakunnan ammattikorkeakoulun Porin sosiaali- ja terveysalan yksikön kirjastossa (Maamiehenkatu 10). Halutessaan opinnäytetyöhön osallistuneiden henkilöiden on mahdollista saada opinnäytetyö itselleen sen valmistuttua.

Pyydän suostumustanne siihen, että osallistuisitte opinnäytetyöhön liittyvään haastatteluun, ja että saan käyttää saatuja tietoja opinnäytetyössä. Lisäksi pyydän lupaa saada käyttää Oppiva-testin tuloksia tarvittaessa, mikäli ne ovat oleellisia tulosten tarkastelun suhteen.

Käännä

Kaikki saamani tiedot ja materiaali käsitellään luottamuksellisesti, eikä nimiä tai muita tunnistettavissa olevia tietoja julkaista työssä. Kaikki opinnäytetyötä varten kerätty aineisto tuhoetaan opinnäytetyön valmistuttua.

Yhteistyö terveisin
Eija Tikander
kuntoutusohjauksen ja – suunnittelun
koulutusohjelman opiskelija SAMK
Puh. xxx xxxxxx

Opinnäytetyön ohjaajana toimii:
Merja Koivuniemi
Lehtori, KM
Puh. xxx xxxxxx

Haastattelukysymykset ja vastaukset

Vastaukset ovat suoria lainauksia nuorten vastauksista.

1. Miten koit tiedotustilaisuuden ja testin tekemisen?

Vastaukset:

- Kyllä tai ei vastaaminen oli hankalaa, olisi tarvinnut välivaihtoehdon.
- Sain ahaa elämyksiä.
- Ok
- Ok
- Ok, ihan helppo.
- Hyvää tietoa, ihan ok.
- Ymmärsin, että keskittymisvaikeudet voivat liittyä lukivaikeuteen, ei kauheesti uutta asiaa.
- Sain uutta tietoa. Voisi itsekin tsempata ja hakea tietoa netistä.

2. Miten olet kokenut koulu ja opiskeluaikasi?

Vastaukset:

- Koulu-aika oli tylsää ja vaikeaa välillä, yksityisopetus(erityisopetus) hyvää, sitä oli yläasteella.
- Peruskoulu oli ok, olin tukiopetuksessa, ammatillinen koulutus keskeytynyt.
- Koulunkäynnissä paljon hankaluuksia.
- Ok, mutta ammatillinen koulutus jäänyt kesken, olen suunnitellut sen jatkamista.
- Koulu ei ole mun juttu, haluaisin töihin, vaikka raksalle, että ei tarvitsisi lukea, vaan saisi tehdä. Sain erityisopetusta mutta olin normaali luokalla, yläasteen viimeiset luokat ”oma ura”- luokalla. Ammatillinen koulutus keskeytynyt, ei ollut mun juttu.
- Normaaliluokalla, yläasteen viimeinen luokka Jopolla, siellä ei oppinut mitään, pelattiin pleikkaa, löysistyi vaan enemmän, olisin halunnut oppia asioita. Ammatillinen koulutus jäänyt kesken parin kuukauden jälkeen, olin siellä ”silmätikku”.
- Koulunkäynti oli masentavaa ja turhauttavaa, jouduin tekemään ihan kauheasti töitä läksyjen kanssa. Lukemaan oppiminen oli tosi hankalaa ja kielten oppiminen hankalaa. Olin puheopetuksessa ja erityisopetuksessa.
- Ihan siistiä, enemmän hengailin kavereiden kanssa, löyty mielenkiintoisempaa tekemistä. Käyttäytymisongelmien takia 4-luokan jälkeen erityisluokalle, siellä loppui sitten haasteet. Aloitin ammattiopinnot, mutta jaksoin niitä vaan vuoden.

3. Onko sinulle itselläsi herännyt epäilyä mahdollisista oppimisvaikeuksista?

Jos, niin millaisia asioita olet yhdistänyt oppimisvaikeuksiin?

Vastaukset:

- Tiesin oppimisvaikeudesta, koska kouluaikana olen ollut neurologisissa testeissä ja erityisopetuksessa.
- Ei
- Kielten opiskelun
- En ole ajatellut
- Joo tiedän että mulla on vilkas mielikuvitus, vaikea olla paikallaan, levoton, turhia tekemisiä, olen porukoissa aina ”moottori”
- Ei
- Olin jo aika vanha, kun minulle kerrottiin, että minulla on jo aikaa sitten todettu oppimisvaikeus.
- Koulussa tehty lukitesti ja todettu lukihäiriö myös Jorvissa tehty jotain testejä. Ohjaus ollut näissä asioissa liian vähäistä.

4. Tiedätkö onko vanhemmillasi, tai jos sinulla on sisaruksia, tai muilla lähisukulaisillasi, esiintynyt oppimisvaikeuksia?

Vastaukset:

- Pikkuveljellä hahmotushäiriö
- Ei ole ollut puhetta
- Ei ole tietoa, ei ole puhuttu
- Kaksi pikkuveljeä erityisluokalla
- Kaksi sisarusta erityisluokalla, vanhempien kanssa ei ole ollut puhetta
- Kaikki meillä on tosi villejä
- Ei ole ollut puhetta
- Äidillä lukivaikeus, veljellä ADHD on erityisluokassa, kaikilla sisaruksilla ollut vaikeuksia.

		<p>Konsti - elämänvalmennus ja hyvinvointitaito -kurssi Itäviitta-yhteisössä 9.11.12 - 18.1.13 klo 12.00- 14.00</p>
1.	9.11.12	<p>Tutustuminen, kurssin esittely</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kurssin suunnitelma • Kyselylomakkeet (elämänlaatu kysely ja Caars itsearvio) • Yhteistyösopimus <p>Haasteet nykyisessä elämäntilanteessa</p> <p>Omat tavoitteet, tavoitemittari, mihin toivoisin muutosta tulevaisuuden suunnitelmien miettiminen ja selkiyttäminen</p>
2.	16.11.12	<p>Perustukset olemiselle: Itsehoitotaidot, arjen hallinta, päivärytmi</p> <ul style="list-style-type: none"> • uni • ravitseminen • lepo • rentoutuminen, harrastukset, liikunta • vapaa-aika • työ, opiskelu jne. <p>Mieliala ja mielenmaisema</p>
3.	23.11.12	<p>Tarkkaavaisuus, ylivilkkaus</p> <ul style="list-style-type: none"> • omien oireiden kartoitus • pitäisi tehdä lista, asetetaan tehtävät kiireellisyysjärjestykseen • muisti
4.	30.11.12	<p>Lennonohjausta 1/1:</p> <p>Ajankäyttö ja sen hallinta</p> <ul style="list-style-type: none"> • ennakointi ja suunnittelu • asioiden laittaminen tärkeysjärjestykseen, organisointi – tekniikoita ja apuvälineitä ajankäytön sekä tavaroiden hallintaan • valitse pitäisi tehdä listalta kiireellisin tehtävä, pilkotaan se vaiheisiin
5.	5.12.12	<p>Lennonohjausta 1/2:</p> <p>Motivaatio ja asioiden aloittaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Käyttäytymisen muuttaminen

6.	14.12.12	<p>Lennonohjausta 1/3:</p> <p>Tunteet ja suuttumisen hallinta, tunteiden normalisointi, kuunteleminen ihmissuhteissa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vuorovaikutus, ihmissuhteet, omien reaktiotapojen tarkastelu sekä hallinta
7.	21.12.12	<p>Stressinhallinta, rentoutuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • mikä aiheuttaa minulle stressiä, miten sitä voi ennakoida miten ongelmia voidaan ratkoa
8.	4.1.13	<p>Sosiaalinen verkosto, itsetuntemus, voimavarat sekä vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elämänpyörä, verkostokartta
9.	11.1.13	<p>Koordinaatit:</p> <p>Omat tavoitteet, tavoitemittarin tarkastaminen, mahdollisen kuntoutumis – tai koulutuspolun löytäminen</p>
10.	18.1.13	<p>Omien tavoitteiden arviointi ja jatkosuunnitelmat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kyselylomakkeet • Kurssipalautteet, mitä hyötyä ryhmästä oli minulle • Omien tavoitteiden arviointi <p>Postikortti tulevaisuudesta</p>
11.	Helmikuu- maaliskuu 2013	<p>Mahdollinen seuranta tapaaminen.</p> <p>Ajasta voidaan sopia viimeisellä käynnillä. Mahdollisuus ottaa mukaan perheenjäseniä, sukulaisia tai ystäviä.</p>